

15 באוגוסט 2018

בהתאם למדיניות הפרקליט הצבאי הראשי (הפצ"ר) לנהוג בשקיפות בתהליך הבדיקה והחקירה של אירועים חריגים שנטען שאירעו במהלך מערכת "צוק איתן" (7 ביולי 2014 – 26 באוגוסט 2014), ובהמשך לעדכונים קודמים בנושא, להלן יפורסם מידע נוסף לעניין החלטות שקיבל הפצ"ר בשורה של אירועים פרטניים.

הפרקליטות הצבאית מצויה בשלבי סיום של תהליך הבדיקה והחקירה של טענות להתרחשות של אירועים חריגים. רבות מן הטענות עלו בתלונות שהועברו לפרקליטות הצבאית בשם פלסטינים תושבי רצועת עזה, או על ידי ארגונים לא-ממשלתיים – ישראלים, פלסטינים, או אחרים. טענות אחרות עלו במסגרת דיווחים תקשורתיים או בדוחות של ארגונים בין-לאומיים או של ארגונים לא-ממשלתיים, וכמו כן בדיווחים מבצעיים פנימיים.

בפרקליטות הצבאית התקבלו כ-500 תלונות ודיווחים הנוגעים לכ-360 אירועים חריגים שהתרחשו לכאורה במהלך מערכת "צוק איתן" (אשר חלקם כוללים עשרות אירועי משנה). יובהר, כי מספר התלונות והדיווחים שהתקבלו בפרקליטות הצבאית גבוה ממספר האירועים, שכן ביחס לחלק מן האירועים התקבלו מספר תלונות ודיווחים.

כל טענה המתקבלת בפרקליטות הצבאית, המצביעה על התנהגות פסולה לכאורה, עוברת בחינה ראשונית. אם נמצא שהיא מהימנה על-פניה וקונקרטיה דיה, היא מועברת לפצ"ר לשם קבלת החלטה אם לפתוח בחקירה פלילית מיידית או אם להעביר את המקרה הנטען למנגנון הבירור המטכ"לי, לצורך בירור עובדתי מקדים בטרם קבלת החלטה אם לפתוח בחקירה פלילית.

בעקבות טענות שהקימו על-פניהן חשד סביר לביצוע עבירה פלילית, הורה הפצ"ר על פתיחה מיידית בחקירה פלילית ביחס ל-24 אירועים חריגים. כלל החקירות הושלמו וממצאיהן הועברו לבחינת הפצ"ר. כפי שפורסם בעבר, בעקבות אחת החקירות הפליליות, החליט הפצ"ר על הגשת כתבי אישום נגד שלושה חיילי צה"ל, בגין ביזה וסיוע לביזה. החיילים הורשעו בבית-משפט צבאי בעבירות של גניבה וסיוע לגניבה ודינם נגזר. יתר החקירות הפליליות נסגרו על-פי החלטת הפצ"ר, ללא נקיטת צעדים פליליים או משמעותיים כלשהם – כפי שפורט בעדכונים קודמים ויפורט בהמשך. לצד זאת, בחקירות מסוימות הפצ"ר המליץ על נקיטת צעדים פיקודיים נגד המעורבים וכן על הפקת לקחים מבצעיים שנועדו לסייע במניעת אירועים חריגים בעתיד.

טענות אחרות, שלא הקימו על-פניהן חשד סביר לביצוע עבירה פלילית, הועברו לבירור באמצעות מנגנון הבירור המטכ"לי. מנגנון זה, אשר הוקם כבר בעיצומה של מערכת "צוק איתן", אוסף נתונים וחומרים רלוונטיים ועורך בירורים לגבי אירועים חריגים. זאת, על מנת לספק לפצ"ר מידע מקיף ומבוסס ככל הניתן שיאפשר לו להחליט אם יש בסיס לפתוח בחקירה פלילית, וכן לצורך הפקת לקחים מבצעיים ומתן המלצות שיסייעו למנוע אירועים חריגים בעתיד. בסך הכל, הועברו לבירור על ידי המנגנון תלונות ודיווחים הנוגעים לכ-220 אירועים חריגים שהתרחשו לכאורה במהלך מערכת "צוק איתן" (אשר חלקם, כאמור, כוללים עשרות אירועי משנה), לאחר שעברו בחינה ראשונית בפרקליטות הצבאית.

עד כה, לאחר בחינת הממצאים העובדתיים והחומרים שנאספו על ידי מנגנון הבירור המטכ"לי, הורה הפצ"ר על פתיחה בחקירה פלילית ביחס לשבעה אירועים. ביחס לחמש חקירות כבר התקבלה החלטת הפצ"ר, והתהליכים ביחס לשתיים הנוספות טרם הסתיימו. ביחס למספר אירועים הורה הפצ"ר על בדיקה מקדימה של היבטים מסוימים שלהם על ידי המשטרה הצבאית החוקרת (מצ"ח). ביחס לכ-160 אירועים נוספים שנבדקו על ידי מנגנון הבירור המטכ"לי, החליט הפצ"ר על סיום הטיפול ללא פתיחה בחקירה פלילית, משלא נמצא שהיה בפעילותם של כוחות צה"ל המעורבים כדי לעורר חשד סביר לביצוע עבירה פלילית. לצד זאת, ביחס לחלק מאירועים אלו, מצא הפצ"ר לנכון להמליץ לגורמים המבצעיים על הפקת לקחים מבצעיים שונים. ביחס לאירועים מסוימים שהוחלט על סיום הטיפול בעניינם, נמצא כי לא זוהתה מעורבות כלשהי של כוחות צה"ל באירוע. בדיקתם של יתר האירועים החריגים שהועברו לבירור באמצעות מנגנון הבירור המטכ"לי עודנה נמשכת – חלקם

הוחזרו למנגנון לצורך השלמות בדיקה וממצאי הבדיקה לגבי האחרים מצויים בבחינה של הפרקליטות הצבאית.

כלל החקירות הפליליות והבדיקות המקדימות מתנהלות באופן יסודי ויעיל, בתחילה על ידי צוות חקירה מיוחד שהוקם במצ"ח, ומאז שהוקמה בשנת 2017, על ידי היחידה הארצית לחקירות מבצעיות (יאלי"ם) של מצ"ח. במסגרת החקירות והבדיקות המקדימות שהתנהלו נגבו עד כה עדויות מחיילים וממפקדים רבים, וכן נגבו עדויות של פלסטינים רבים תושבי רצועת עזה ושל גורמים נוספים שהיו עדים לחלק מהאירועים.

ביחס לאירועים לגביהם התקבלו פניות כתובות ואשר התקבלה החלטה בעניינם, מועבר מענה לארגון או לאדם שפנו, אשר רשאים להשיג על ההחלטה של הפצ"ר ליועץ המשפטי לממשלה. כמו כן, ניתן לפנות לפצ"ר בבקשה לעיון חוזר, ככל שיתגלו בהמשך ראיות חדשות שלא היו בפניו עת קיבל את החלטתו.

בהמשך לעדכונים הקודמים, להלן מידע שהותר לפרסום בנוגע לחלק מן ההחלטות הנוספות שקיבל הפצ"ר ביחס לאירועים פרטניים מאז העדכון הקודם שפורסם בעניין, ובכלל זה ביחס לאירועים החריגים שנטען שהתרחשו במסגרת הקרב שהתנהל ברפיח ביום 1 באוגוסט 2014. לעדכונים קודמים, ראו באתר המרשתת של הפרקליטות הצבאית. למידע נוסף בדבר תהליך הבדיקה והחקירה של טענות להתרחשות לכאורה של אירועים חריגים במערכת "צוק איתן", ראו בדוח ממשלת ישראל בעניין מערכת "צוק איתן" ("מבצע 'צוק איתן': היבטים עובדתיים ומשפטיים", פרק VII), במרשתת בכתובת: www.protectiveedge.gov.il.

אירועים שנבחנו על ידי מנגנון הבירור המטכ"לי ואשר הפצ"ר החליט על סגירתם

1. טענות בדבר מותם של אזרחים רבים ובדבר גרימת נזק נרחב לרכוש במסגרת הקרב ברפיח ביום 1 באוגוסט 2014

הקרב ברפיח ביום 1 באוגוסט 2014 הוא שם כולל לפעולות הלחימה שהתרחשו במרחב דרום-מזרח רפיח ביום 1 באוגוסט 2014, החל בסמוך לשעה 09:00 ועד לשעה 19:00, כחלק ממערכת "צוק איתן", בעקבות הפרה של הפסקת האש ההומניטארית שחלה באותה עת על ידי ארגון הטרור חמאס, הריגתם של רס"ן בניה שראל ז"ל ושל סמ"ר ליאל גדעוני ז"ל וחיטפה של קצין צה"ל, סגן הדר גולדין ז"ל.

במהלך יום 1 באוגוסט 2014, היו כוחות מצומצמים מצוות הקרב החטיבתי של חטיבת גבעתי בתמרון קרקעי נקודתי במרחב דרום-מזרח רפיח. המרחב לא היה מאוכלס בצפיפות, וכוחות צה"ל כבר פעלו בו באינטנסיביות בשבועות שקדמו לאותו יום. תכלית התמרון הייתה לאתר ולהשמיד מנהרות התקפיות חוצות-גדר אשר נמצאו באזור, ואשר היוו איום ממשי על אזרחי מדינת ישראל. בשעה 08:00 בבוקר אותו היום, נכנסה לתוקף הפסקת אש ההומניטארית שתואמה בתיווך גורמים בין-לאומיים למשך 72 שעות, ועל-כן החל משעה זו, הסריקה אחר מנהרות התקפיות חוצות-גדר נעשתה תחת ההנחיה שאין לעשות שימוש בנשק, אלא במצב של סכנת חיים ברורה ומיידית.

בסמוך לשעה 09:00, כשעה לאחר כניסתה לתוקף של הפסקת האש, הותקפה באש חוליית הפיקוד הקדמי של מפקד פלוגת הסיוור של חטיבת גבעתי על ידי פעילים צבאיים של אחד מארגוני הטרור שפעלו במרחב. כתוצאה מתקיפה זו, נהרגו רס"ן בניה שראל ז"ל, סגן הדר גולדין ז"ל וסמ"ר ליאל גדעוני ז"ל. גופתו של סגן גולדין ז"ל נחטפה על ידי הפעילים הצבאיים אל תוך מנהרה. באותה עת, טרם שהתברר דבר מותו, ההערכה בקרב כוחות צה"ל הייתה כי סגן גולדין ז"ל עודנו בין החיים.

לאור הפרת הפסקת האש על ידי ארגוני הטרור הפלסטינים, הריגתם של רס"ן שראל ז"ל וסמ"ר גדעוני ז"ל וחיטפת סגן גולדין ז"ל, הוחלט על חידוש התקיפות נגד פעילים צבאיים של ארגוני הטרור ונגד תשתיות צבאיות בכלל מרחב העיר רפיח. במקביל, לאור ההערכה שסגן

גולדין ז"ל נחטף בעודו בחיים, נעו כוחות רבים של צה"ל - כוחות חי"ר, שריון והנדסה - לתוך המרחב, לצורך בידוד הגזרה בה אירעה החטיפה, איתור פירי המנהרה דרכה אירעה החטיפה והמשך הלחימה בכוחות האויב המצויים באזור. בשל הפסקת האש, מרבית הכוחות שהו בעת החטיפה בשטח מדינת ישראל, ונאלצו להתקדם באופן מיידי ומהיר אל תוך שטח האויב בו בוצעה החטיפה, תוך ויתור על אמצעי ההגנה בהם מסתייעים הכוחות ברגיל. במקביל לפעילות הקרקעית, ביצע צה"ל תקיפות לסיוע ולהגנה על הכוחות המתמרנים על ידי פגיעה בפעילים צבאיים של האויב ובמטרות צבאיות, הן באמצעות אש ארטילריה ומרגמות והן באמצעות אש מן האוויר. הלחימה הקרקעית נמשכה עד לשעה 19:00 לערך באותו היום, אז הונחו הכוחות לשוב למרחבים בהם שהו טרם אירוע התקיפה והחטיפה. בתום הקרב, המשיכה הלחימה במרחב העיר רפיח, אך זאת ללא תמרון קרקעי נוסף, ותוך התמקדות בתקיפות מן האוויר.

בפרסומים בתקשורת, בדיווחים שהתקבלו בפרקליטות הצבאית, וכן בפניות ובדוחות של ארגונים לא-ממשלתיים וארגונים בין-לאומיים, נטען כי צה"ל פעל במסגרת הקרב באופן חסר הבחנה ובלתי מידתי וכי כפועל יוצא מכך נגרם נזק רב בנפש וברכוש. כן הועלו טענות כי תכלית פעולת צה"ל במרחב הייתה נקמה על חטיפתו של סגן גולדין ז"ל ועל הריגתם של רס"ן שראל ז"ל וסמ"ר גדעוני ז"ל. לבסוף, נטען כי גם התקיפות האוויריות שבוצעו במרחב רפיח בימים שלאחר הקרב (החל ביום 1 באוגוסט בערב ועד ליום 4 באוגוסט 2014), בוצעו באופן שאינו מבחין ואינו מידתי, ונבעו מרצון לנקמה.

בעקבות כך, הוחלט על העברת כלל אירועי הקרב - היינו, אירועי הלחימה בגזרת העיר רפיח ביום 1 באוגוסט 2014 בין השעות 09:36 ועד למועד סיום התמרון הקרקעי בשעה 19:00 - לבחינת מנגנון הבירור המטכ"לי. אירועים חריגים, שנטען שאירעו לאחר מועד זה, טופלו בהתאם למדיניות הכללית של הפצ"ר ביחס לאירועים חריגים שאירעו במהלך מערכת "צוק איתן". החלטות הפצ"ר ביחס לחלק מאירועים אלה כבר פורסמו בעבר.

בשל טיב הטענות ביחס לפעילות צה"ל במסגרת הקרב, שהיו הן טענות כלליות לגבי מדיניות ואופן הפעלת הכוח והן טענות המתייחסות לאירועים פרטניים, הבחינה נערכה בשני מישורים. במישור האחד, נאספו ממצאים רבים ביחס לקרב בכללותו, לשם בחינת ההנחיות שניתנו לכוחות ואופן הפעלת האש במסגרת הקרב באופן כללי. בנוסף, במישור השני, נערכה הערכה עובדתית מקדימה לנסיבות כלל האירועים הפרטניים (עשרות במספר) בהם נטען כי נפגעו אזרחים במרחב רפיח במהלך הקרב, ואשר ניתן היה לזהותם ולבררם לאחר שהצטבר די מידע בעניינם. כל זאת, לשם בירור מקיף ככל הניתן של הטענות הן ביחס לאירועים הפרטניים בהם נטען כי נהרגו אזרחים והן ביחס להנחיות שניתנו במהלך הקרב כשלעצמן (אף ללא קשר ישיר לאירועים פרטניים בהם נטען כי נפגעו אזרחים).

בשל מורכבות הבדיקה האמורה, אשר במסגרתה נבחנה הפעלת אש על ידי כוחות צה"ל באמצעים שונים (שריון, ארטילריה, מרגמות, הנדסה ואש מן האוויר) ובשל היקף האירועים שנדרש היה לבדוק, האירוע נבדק על ידי שלושה צוותי תחקור במקביל. בראשות הצוותים שערכו את הבירור עמדו קצינים בדרגת תת-אלוף במילואים, ולצדם פעלו, בכל צוות, קצינים בכירים במילואים ובסדיר, בעלי מומחיות במקצועות צבאיים רלוונטיים. כלל הקצינים החברים בצוותים היו מחוץ לשרשרת הפיקוד במערכת "צוק איתן". הצוותים פעלו במומחיות ובמקצועיות רבה לאיסוף מידע על אודות הקרב ולניתוחו. במסגרת פעילות הצוותים, תוחקרו עשרות קצינים וחיילים בסדיר ובמילואים שהיו מעורבים בקרב; נאספו מאות רבות של מסמכים וחומרים צה"ליים (לרבות סרטונים, הקלטות קשר וחומרים מודיעיניים) ומסמכים חיצוניים רלוונטיים; הופקו עזרים ותצלומי אוויר; ובוצעו פעולות רבות נוספות שתכליתן הייתה להגיע לבירור ממצה ומיטבי של מהלכי הקרב ונסיבות האירועים.

למרות האמור, ראוי להדגיש כי בכל קרב, ובוודאי בקרב ממושך ומורכב בתוך שטח אויב כגון קרב זה, קיים קושי מובנה לברר את כלל הנתונים ביחס לכל אירוע ואירוע שהתרחש במהלכו. זאת, בעיקר, מאחר שחלק ניכר מהנתונים כלל אינו מצוי בידי גורמי צה"ל - בדגש על היקף הנפגעים כתוצאה מהלחימה וזהותם. על רקע זה, חלק מרכזי מפעילות צוותי המנגנון היה לזהות את האירועים הפרטניים בהם נטען, לרוב באופן לקוני וללא פרטים מספקים, כי נפגעו אזרחים, ולחברם לתמונת המצב של הכוחות שפעלו בשטח ולפעולות שבוצעו על ידם, מתוך

מגמה להציג תמונה עובדתית מלאה ואותנטית ככל הניתן. לשם כך, נותחו בהרחבה דוחות ופרסומים רבים של ארגונים לא-ממשלתיים וארגונים בין-לאומיים, וכלל הנתונים המפורטים בפרסומים אלו הוערכו אל מול הנתונים המצויים בידי צה"ל. התמונה העובדתית שהוצגה לפרקליטות הצבאית על ידי המנגנון, הן ביחס לאירועי הקרב בכללותם והן ביחס לאירועים הפרטניים שאירעו במהלכו, היא תוצאה של היתוך של כלל הנתונים, הפנימיים והחיצוניים, שאותרו ביחס לאירועים אלו.

כפועל יוצא מפעולות אלו של המנגנון, מכלול המידע שנאסף אפשר לפרקליטות הצבאית לגבש תמונה עובדתית מקיפה ביחס למהלכי הקרב בכללותו, לפקודות שניתנו במסגרתו, ולאירועים בהם נטען כי נהרגו אזרחים במהלך הקרב (ככל אשר ניתן היה לזהותם ולבררם), ולנתחם מבחינה משפטית באופן יסודי.

א. רקע כללי

מרחב דרום-מזרח רפיח

מרחב דרום-מזרח רפיח, בו התנהלו מרבית אירועי הקרב (למעט התקיפות האוויריות שבוצעו בכלל מרחב העיר רפיח וכן מקצת מהתקיפות הקרקעיות שהתרחשו בפאתי המרחב האמור), הוא מרחב חקלאי ברובו, ובו מקבצי מבנים בהיקפים לא גדולים. השטח מתוחם מדרום על ידי הגדר המפרידה בין ישראל לרצועת עזה; ממערב על ידי שדה התעופה דהניה; מצפון על ידי ציר סאלח א-דין; וממזרח על ידי שטחים חקלאיים.

האויב במרחב

בסמוך לפני הקרב, הערכת המודיעין הייתה כי במרחב דרום-מזרח רפיח פועל גדוד של ארגון הטרור חמאס, המונה מאות פעילים צבאיים, וכי במקום מצויים גם מאות פעילים צבאיים מארגוני טרור נוספים, דוגמת הג'יהאד האסלאמי הפלסטיני (הגא"פ). כן הוערך, כי ייעשה מאמץ משמעותי על ידי האויב במרחב לבצע חטיפה של חייל צה"ל. זאת, במקביל להמשך הניסיונות במהלך כל ימי מערכת "צוק איתן" לפגיעה בכוחות צה"ל באמצעות ירי נגד טנקים (ני"ט), צליפה וירי מנשק קל (נק"ל), שימוש בתווך התת-קרקעי, מלכוד בתים, הנחת מטענים ומארבים.

היקף האוכלוסייה במרחב

טרם תחילת מערכת "צוק איתן", ההערכה הייתה כי במרחב דרום-מזרח רפיח, שהוא מרחב הכולל חלק קטן משטח העיר רפיח ומיושב בדלילות באופן יחסי. עם תחילת המערכה - ביום 10 ביולי 2014 וביום 17 ביולי 2014 - טרם תחילת התמרון הקרקעי, נערכו על ידי צה"ל פעולות נרחבות לאזהרת האוכלוסייה האזרחית במרחב דרום-מזרח רפיח לטובת הרחקתה מאזור התמרון הצפוי של צה"ל. פעולות אלו כללו שימוש באמצעים רבים, לרבות כרוזים, הודעות קוליות לטלפונים, שידורי טלוויזיה ורדיו, שיחות עם גורמים מרכזיים ועוד.

ביום 18 ביולי 2014, טרם תחילת התמרון הקרקעי של צה"ל במרחב, העריכו גורמי המודיעין כי התפנתה מרבית האוכלוסייה האזרחית מאזור דרום-מזרח רפיח. לאחר מכן, בסמוך לתחילת הקרב, הוערך על ידי גורמי המודיעין והגורמים המבצעיים כי לא נותרו כמעט אזרחים באזור זה. יש לציין, כי החל ביום 18 ביולי 2014 ועד למועד הקרב, פורסמו על ידי צה"ל מסרים חוזרים ונשנים, הן באמצעות שידורי רדיו וטלוויזיה והן באמצעות הפצת מסרונים המוניים, לפיהם התושבים שהתפנו מבתיהם נדרשים שלא לשוב אליהם עד למתן הנחיה מפורשת על-ידי צה"ל. נתונים אלו בדבר נוכחות אזרחית דלילה ביותר במרחב תאמו גם את דיווחי הכוחות שהתקבלו בזמן אמת ובדיעבד, לפיהם כמעט שלא נצפתה נוכחות אזרחית במרחב זה בימים שקדמו לקרב ובמהלכו.

אירוע החטיפה

כאמור, ביום 1 באוגוסט 2014, פעל כוח של חטיבת גבעתי לאיתור ולהשמדת תשתיות מנהור התקפי חוצות-גדר אשר, בהתאם למידע מודיעיני, נמצאו במרחב דרום מזרח-רפית. בשעה 08:00, נכנסה הפסקת אש הומניטארית לתוקפה, ולכן ניתנו הנחיות חד-משמעיות לכלל הכוחות כי המשך הפעילות המבצעית, לרבות הסריקות לאיתור מנהרות התקפיות חוצות-גדר במרחב, תיעשה ללא שימוש בנשק, אלא במצב של סכנת חיים ברורה ומיידית. בשעה 09:06, דווח על פיצוץ וירי בגזרה; בשעה 09:10, הובן כי אירעה היתקלות של כוחות צה"ל בפעילים צבאיים של האויב; ובשעה 09:12, הובן שהפגיעה היא בחוליית הפיקוד הקדמי של מפקד פלוגת הסיור של חטיבת גבעתי. בשלב זה, הגיעו למקום כוחות, וזיהו את גופותיהם של רס"ן שראל ז"ל וסמ"ר גדעוני ז"ל. דקות לאחר מכן זוהה פיר מנהרה, ממולכד במטעני נפץ, במבנה אזרחי דו-קומתי סמוך. כוחות הסיוע שהגיעו למקום, הבינו כי סגן גולדין ז"ל נעדר, והעריכו כי הוא נחטף על ידי הפעילים הצבאיים בעודו בחיים, והוכנס לפיר המנהרה שנמצא בתוך המבנה. בשעה 09:36 הופעל "נוהל חניבעל", שמשמעותו הוצאה אל הפועל של סדרת פעולות הדרושות לאיתור ולחילוץ חייל שנחטף על ידי האויב. במקביל, לאור הפרת הפסקת האש על ידי ארגוני הטרור הפלסטינים, הוחלט על חידוש הלחימה במרחב, וצה"ל שב לתקוף פעילים צבאיים ומטרות צבאיות של האויב במרחב.

תוצאות הקרב

כאמור, הקרב נפתח באירוע בו נהרגו שלושה חיילי צה"ל, ולאחר חטיפת סגן גולדין ז"ל, אשר בזמן אמת ההבנה הייתה שהוא בין החיים ודבר מותו נודע רק לאחר מכן. כמו כן, במהלך האירוע נפצעו חיילים אחרים, לרבות חייל שנפצע באורח קשה מאוד.

בצד הפלסטיני, צה"ל אינו יכול לקבוע בוודאות מה היה מספר הנפגעים, הן פעילים צבאיים של ארגוני הטרור והן אזרחים, שנפגעו במסגרת אירועי הקרב. זאת, מטעמים שעיקרם הקושי להתחקות אחר מידע מלא ביחס לנפגעים בשטח שצה"ל אינו שולט בו, בפרט במהלך לחימה מורכבת, ולאור הפרקטיקה המוכרת של ארגוני הטרור הפלסטינים להסתיר את זהותם של פעילים צבאיים שנהרגו ואת נסיבות מותם. גם בדוחות של ארגונים לא-ממשלתיים ושל ארגונים בין-לאומיים שפורסמו בעניין, הממצאים ביחס להיקף ולזהות הנפגעים בצד הפלסטיני אינם אחידים.

מבחינה יסודית של המידע הנמצא ברשות צה"ל, המבוסס על מקורות גלויים וחשאיים, הסיק מנגנון הברור המטכ"לי כי במהלך הקרב, נהרגו לכל הפחות 42 פעילים צבאיים מארגוני הטרור הפלסטינים. כמו כן, המנגנון מצא כי לכל היותר נהרגו בקרב 72 אנשים נוספים. לצורך הליך הבדיקה, הנחת המוצא המחמירה הייתה שמדובר באזרחים שלא היו מעורבים בלחימה. עם זאת, מן הטעמים שהוסברו לעיל, קיימת אפשרות שמספר ההרוגים בפועל מצומצם יותר, שכן לא ניתן היה לקבוע שכלל האנשים שנטען כי נהרגו, אכן נהרגו בקרב האמור. כמו כן, אפשר שחלק מן ההרוגים הללו היו גם הם בפועל פעילים צבאיים.

מניתוח הטענות ביחס לאזרחים האמורים, עולה כי מרביתם נהרגו, ככל הנראה, כתוצאה מאש ממוקדת שהופעלה על ידי צה"ל מן האוויר לעבר מטרות צבאיות ולעבר פעילים צבאיים של ארגוני הטרור בכל מרחב העיר רפית, גם מעבר למרחב דרום-מזרח רפית בו התנהל התמרון הקרקעי, וללא קשר ישיר לפעולות שבוצעו לשם איתור החטוף. לצד זאת, ביחס לעשרה אזרחים לכל היותר, עולה כי לא ניתן לשלול את האפשרות שהם נהרגו כתוצאה מהאש הארטילרית שהופעלה על ידי צה"ל במרחב דרום-מזרח רפית. בנוסף, אותרו טענות למותם של חמישה אזרחים, לכל היותר, כתוצאה מאש קרקעית (בעיקרה אש שריון) במרחב דרום-מזרח רפית. לא אומתו טענות לפיהן אזרחים נהרגו כתוצאה מירי נשק קל או מרגמות במסגרת אירועי הקרב. רובם המכריע של האירועים בהם נטען כי נהרגו אזרחים אותרו על ידי המנגנון ותוחקרו, אולם ביחס ל-16 אזרחים, לא היה די מידע שאפשר לשייך את הפגיעה בהם לאירועים קונקרטיים.

הוראת "חניבעל"

הוראת "חניבעל" היא ההוראה המטכ"לית שהייתה בתוקף במועד הקרב, ונועדה להתמודדות עם אירוע חטיפה של חייל או אזרח בכל הגזרות. הוראה זו פירטה, בין היתר, את סדר הפעולות הראשוניות שיש לבצע עם חטיפתו של חייל או של אזרח, את הוראות הפתיחה באש כלפי החוטפים ככל שהדבר דרוש לצורך מניעת החטיפה ואת מדרגי הסמכויות ביחס להכרזה על חטיפת חייל וביחס לפעולות שונות הנובעות ממרדף אחר החוטפים. ההוראה אינה מתייחסת לתהליכי הפעלת האש (למעט כלפי החוטפים) או לתקיפת מטרות, ואלו מעוגנים בהוראות אחרות של צה"ל.

מבחינת כלל הממצאים שנאספו על ידי מנגנון הבירור המטכ"לי, עולה כי היו קיימים פערים משמעותיים בהבנת ההוראה, בעיקר בכל הנוגע לפעולות שניתן לבצע לסיכול החטיפה שעה שפעולות אלו עלולות לסכן את שלומו של החייל החטוף. כמו כן, נמצא כי היו פערים משמעותיים בין ההוראה המטכ"לית בעניין לבין הוראות פיקוד הדרום ואוגדת עזה, שתכליתן ליישם את ההוראה המטכ"לית. ממצאים דומים עלו גם בדוח מבקר המדינה בעניין "מבצע 'צוק איתן' - פעילות צה"ל בהיבטים של המשפט הבין-לאומי בעיקר בנוגע למנגנוני הבדיקה והבקרה של הדרג האזרחי והדרג הצבאי", מחודש מרץ 2018. פערים אלו, בין השאר, הובילו לביטולה של ההוראה בשנת 2017, ולהחלפתה בהוראה אחרת.

במסגרת הטענות שנטענו ביחס לקרב בדוחות ובפרסומים שונים, אשר התיימרו להתבסס בין היתר על התבטאויות פומביות שונות של מפקדים בצה"ל לגבי מהותה של הוראת "חניבעל", נטען כי ההוראה מתירה הפעלת כוח בלתי מידתי כלפי אזרחים או "הסרת מגבלות" ביחס להפעלת הכוח על ידי צה"ל. לטענות אלו לא נמצא בסיס עובדתי, לא בגוף ההוראה המטכ"לית (או בהוראות הפיקודית והאוגדתית), ולא בממצאים שנאספו ביחס ליישום ההוראה בפועל במסגרת הקרב. ההוראה המטכ"לית, כפי שעלה בדוח מבקר המדינה בעניין, לא עיגנה במפורש את המחויבות ליישום ההוראה בכפוף לעקרונות ההבחנה והמידתיות. אולם, כאמור לעיל, ההוראה אינה עוסקת בתהליכי הפעלת האש או תקיפת מטרות מעבר לכללים להפעלת אש לעבר החוטפים בעת החטיפה. על כן היא אינה מהווה מסמך מנחה בהקשרים אלו. בהוראות צה"ל העוסקות בהפעלת האש מפורטים עקרונות ההבחנה והמידתיות בצורה ברורה ומפורשת, והם מחייבים את מפקדי צה"ל בכל תקיפה. יתר על כן, מכלל הממצאים שנאספו על ידי המנגנון, לרבות מתיעוד בזמן אמת של הכוחות שפעלו בשטח ומתחקור בדיעבד של מפקדים שנטלו חלק בקרב, לרבות מפקדים להם יוחסו התבטאויות שונות כנזכר, עולה במפורש כי התובנה בקרב הכוחות הייתה כי על אף שבהתאם להוראה האמורה ניתן לעשות שימוש בכוח משמעותי כלפי החוטפים לשם חילוץ החטוף, הרי שבוודאי שאין בדבר כדי להתיר פגיעה מכוונת באזרחים וברכוש אזרחי או הפעלת אש שאינה מידתית.

ב. התמרון הקרקעי

הפעילות הקרקעית לאיתורו ולחילוץו של סגן גולדין ז"ל

עם גיבוש התובנה כי סגן גולדין ז"ל נחטף בעודו בחיים, הוערך, על ידי הגורמים המבצעיים והגורמים המודיעיניים, על סמך מידע מודיעיני ותואי המנהרה המשוער, כי החוטפים ינסו להעביר את סגן גולדין ז"ל לתוך העיר רפיח או לעומק רצועת עזה. על רקע זה, הוחלט לבצע תמרון מהיר של כוחות קרקעיים, מלווים בטנקים ובכלים הנדסיים, לחסימת דרכי הגישה ממרחב דרום-מזרח רפיח לתוך מרכז העיר רפיח ולמרכז רצועת עזה. זאת, במקביל לחידוש התקיפות נגד פעילים צבאיים של ארגוני הטרור ומטרות צבאיות של האויב במרחב. כאמור, בשל הפסקת האש, מרבית הכוחות שהו טרם תחילת הקרב בשטח מדינת ישראל, ונאלצו להתקדם באופן מידי ומהיר לשטח האויב בו בוצעה החטיפה, ללא היערכות מספקת, ותוך ויתור על אמצעי ההגנה בהם מסתייעים הכוחות. בשל כך נדרשו הכוחות לסיוע נרחב באש להגנה מפני הפעילים הצבאיים הרבים של האויב שפעלו במרחב.

הצורך הצבאי שעמד בבסיס התמרון הובהר לכוחות בצורה ברורה: חסימת חוליית החטיפה ואיתורו של סגן גולדין ז"ל וכן פגיעה בפעילים צבאיים ובמטרות צבאיות של האויב. זאת, בין היתר, באמצעות תמרון קרקעי לנקודות הציון שהוערך כי מצויים בהן פירי המנהרה דרכה נחטף סגן גולדין ז"ל, שהיו כולם במרחב דרום-מזרח רפיח, ובמרחק של מאות מטרים בודדים

מהקו בו שהו חלק מהכוחות טרם החל הקרב. מכלל החומרים שנאספו לא עלו תימוכין כלשהם לכך שהתמרון חרג ממסגרת הצורך הצבאי האמור.

במסגרת התמרון המוגבל, אשר בשיאו הגיע עד למרחק של כקילומטר וחצי מנקודת החטיפה, התרחשו מספר היתקלויות של כוחות צה"ל עם פעילים צבאיים של ארגוני הטרור, אשר תקפו את הכוחות בטיילי נ"ט, פצצות מרגמה, ירי צלפים וירי נק"ל. מניתוח של המידע המודיעיני, הגיע המנגנון למסקנה כי בשטח בו התנהל הקרב הייתה נוכחות משמעותית של פעילים צבאיים של האויב, אך פעילים אלו התקשו לפעול נגד הכוחות המתמרנים בשל היקף ואופי התמרון והפעילות של צה"ל.

פעילות כוחות ההנדסה

במהלך הקרב נעשה שימוש בכלים הנדסיים שונים, לטובת התקדמות הכוחות ואבטחתם ולשם איתור תשתיות מנהור התקפי חוצה-גדר ותשתיות מנהור לחימה במרחב והשמדתן. לא ידוע על אזרחים שנפגעו כתוצאה מהשימוש באמצעים אלו. על רקע טענות לכך שצה"ל הרס באופן מלא או חלקי אלפי מבנים במהלך הקרב, בדיקת הקרב העלתה כי כתוצאה מפעילות כוחות החי"ר וההנדסה, ומתקיפות חיל האוויר, נהרסו במרחב התמרון ובסמוך לו פחות מ-200 מבנים, חלק ניכר מהם מבנים ארעיים או מבנים בעלי אופי חקלאי (חממות), מחסנים וכיו"ב). כמו כן, עולה באופן ברור, כי הרוב המכריע של המבנים שנהרסו היו מצויים במרחב המנהרה דרכה נחטף סגן גולדין ז"ל ובצירי התמרון של הכוחות, ושכלל המבנים היוו מטרות צבאיות או שהיה צורך צבאי חיוני בהריסתם, לשם איתור תשתיות המנהור או לשם הגנה על הכוחות המתמרנים. עוד נמצא, כי חלק מן המבנים הפגועים או ההרוסים במרחב, נהרסו לצרכים צבאיים במהלך אירועי הלחימה שהתרחשו במרחב בימים שקדמו לקרב או לאחריו.

מבחינת הממצאים שנאספו, עולה כי הפעילות ההנדסית בוצעה לצרכים צבאיים מובהקים - פתיחת צירים ממולכדים, בניית מגננים להגנה על הכוחות ואיתור מנהרות התקפיות חוצות-גדר; לא נמצאה אינדיקציה כלשהי לכך שנהרסו מבנים אזרחיים אשר לא היה צורך צבאי בהריסתם או שבנסיבות העניין עמדו בפני הכוחות חלופות סבירות, בעלות פוטנציאל נזק מופחת, למימוש התכליות שפורטו לעיל או כי הפגיעה ברכוש נעשתה באופן שאינו מידתי.

לנוכח כל האמור לעיל, לא מצא הפצ"ר כי יש בסיס ראייתי לטענות בדבר מניעים פסולים בביצוע הפעולות ההנדסיות או אינדיקציות לפגיעה מכוונת ברכוש אזרחי שאינה לצורך צבאי.

ג. הפעלת האש בקרב

במהלך התמרון נעשה שימוש על ידי צה"ל באש קרקעית וכן באש תותחים ומרגמות ובאש מן האוויר. תכלית הפעלת האש הייתה פגיעה בתשתיות צבאיות ובפעילים צבאיים וסיוע לכוחות צה"ל שפעלו במרחב. מבחינת כלל הממצאים שנאספו, לרבות בהתייחס לאירועים הפרטניים שנבדקו, לא נמצאו תימוכין עובדתיים כלשהם המעלים חשד שהפעלת האש בוצעה לתכלית של "נקמה" או של "גביית מחיר" מתושבי רפיח. הן מבחינת ההנחיות שניתנו בזמן אמת והן מבחינת האירועים הפרטניים שזוהו במהלך הקרב, עולה כי הפעלת האש נעשתה על בסיס צרכים צבאיים מובהקים. להלן התייחסות לאופן הפעלת האש ביחס לכל אחד מהאמצעים שהופעלו במהלך הקרב.

אש שריון

במהלך התמרון הקרקעי נעשה שימוש על ידי צה"ל באש קרקעית (בדגש על נק"ל ופגזי שריון). מאחר שלא אומתו טענות להתרחשותם של אירועים חריגים כתוצאה מפגיעה מנק"ל, לא נדרש המנגנון להרחיב את הבירור ביחס לאופן הפעלת האש על ידי כוחות החי"ר.

מכלל חומרי הבדיקה עולה, כי במהלך הקרב נורו בסך הכל כ-140 פגזי טנק וכי הפגזים נורו לעבר יעדים שהיה חשד כי מצויים בהם פעילים צבאיים של ארגוני הטרור או ישירות לעבר

פעילים צבאיים. הפללת היעדים התבססה על מידע מודיעיני ועל סמך הערכות המפקדים בשטח לגבי מיקומם של פעילים צבאיים במרחב. על בסיס ניסיונם של אנשי המקצוע שפעלו במסגרת צוותי הבירור של המנגנון שמומחיותם בהפעלת אש שריון, הוערך כי היקף הירי שבוצע אינו בלתי סביר ביחס להיקף האיומים שנשקף לכוחות במהלך הפעילות וכי אופן פעילות כוחות השריון תואם את התכליות הצבאיות שהוגדרו לכוחות, ועולה בקנה אחד עם תורת הלחימה המקובלת.

על בסיס כלל הממצאים שנאספו, מצא הפצ"ר כי בנסיבות העניין, הפעלת אש השריון עלתה בקנה אחד עם הוראות הדין הישראלי וכללי המשפט הבין-לאומי. כך, הירי בוצע לתכלית צבאית, שעיקרה פגיעה בפעילים צבאיים של האויב, והוא תאם את ההוראות המבצעיות שהיו בתוקף באותה העת. כמו כן, לא נמצא בסיס כלשהו לחשד שתקיפה קונקרטיה כלשהי בוצעה באופן בלתי מבחין, שלא לתכלית צבאית, או שכוונה לעבר אזרחים. יצוין, כי היקף האזרחים שנטען כי נפגע כתוצאה מהפעלת אש שריון היה מצומצם מאוד (כחמישה לכל היותר), ואף בכך יש כדי להעיד על הקפדת הכוחות על תכלית הירי, ועל היותו מידתי.

אש ארטילריה ומרגמות

כאמור, טרם כניסת כוחות צה"ל לאזור רפיח, היו התרעות על כוונת האויב לבצע חטיפת חייל במרחב. אי לכך, צה"ל נערך לאפשרות זאת טרם הכניסה למרחב, ותוכננו "נקודות חסימה" על גבי הצירים (היינו, נקודות שמניתוח מבצעי של תא השטח עלה כי תקיפתן באופן חוזר ונשנה, תצמצם את אפשרות הגעת תגבורת של פעילים צבאיים נוספים למרחב ותצמצם את אפשרות החוטפים להימלט ממנו). בהתאם, בסמוך לאחר ההכרזה על אירוע החטיפה, החלו הגורמים המבצעיים לבצע ירי של אש תותחים ומרגמות לעבר "נקודות החסימה" שתוכננו מראש. מטח הירי הראשון בוצע בשעה 09:47. עם הגעת הכוחות הקרקעיים למרחב ציר סלאח א-דין צומצמה האש הארטילרית, עד להפסקתה בשעה 13:30 לערך. במהלך הקרב נורו כאלף פגזי תותחים לעבר 31 "נקודות חסימה". כמו כן, בוצע ירי של כ-250 פגזי מרגמה לעבר עשר "נקודות חסימה" נוספות.

השימוש בתותחים ובמרגמות נעשה מאחר שבזמן אמת הובן כי זהו האמצעי האפקטיבי והמתאים ביותר לחסימת צירים ולמניעת מעבר בהם עד להגעת הכוחות המתמרנים לצירים אלו, וכן לשם הגנת הכוחות המתמרנים, אשר, כאמור, נדרשו להיכנס לתמרון באורח מיידי ובמהירות רבה, ללא הכנה מספקת ותוך ויתור על חלק מאמצעי ההגנה העומדים ברגל לרשותם. הדבר בא לידי ביטוי בכך שעם התקדמות הכוחות והגעתם לציר סלאח א-דין, צומצם ירי התותחים והמרגמות באופן ניכר, עד לסיום הירי בשעה 13:30 כאמור.

הנקודות שלעברן בוצע הירי היו, כאמור, בצירים מרכזיים ובצמתים, מתוך מטרה של "בידוד המרחב" (היינו, לשם מניעת הגעת כוחות נוספים של ארגוני הטרור למרחב, לצמצום יכולות פעילים צבאיים מארגוני הטרור בתוך המרחב לתקוף את כוחות צה"ל ולמניעת נסיגת חוליית החוטפים למרחבים אחרים), וכן בשטחים פתוחים בעיקרם, בהם הוערך כי מצויים פירים של המנהרה דרכה נחטף סגן גולדין ז"ל. עוד עולה מהממצאים שנאספו, כי חרף הצורך הצבאי בהפעלת אש בהיקף נרחב יחסית לאור התכליות האמורות, ננקטו פעולות רבות שנועדו להבטיח את דיוק הירי, נעשה מאמץ לצמצם את הפגיעה האפשרית במבנים אזרחיים וברכוש אזרחי אחר, ובמיוחד נעשה מאמץ שלא לבצע ירי בקרבה ל"אתרים רגישים" (כלומר, מבנים אשר בהתאם להוראות בצה"ל, פעילות צבאית בקרבתם מחייבת נקיטת זהירות מיוחדת).

על בסיס ניסיונם של אנשי המקצוע בצוותי מנגנון הבירור המטכ"לי העוסקים בהפעלת אש תותחים ומרגמות, הוערך כי היקף הירי שבוצע לא היה בלתי סביר ביחס להיקף האיומים שנשקף לכוחות במהלך הפעילות, ואף מצומצם ביחס לאירועים דומים בעבר, בהם היה צורך לבדוד מרחב שכזה, וכי עצם השימוש בתותחים ובמרגמות לצורך "בידוד" המרחב והגנה על הכוחות, וכן אופן הפעלת האש, תואמים את התכליות הצבאיות שהוגדרו לכוחות, ועולים בקנה אחד עם תורת הלחימה המקובלת. כאמור לעיל, מניתוח היקף הנפגעים בקרב, תוך הסתמכות הן על הליכי הבחינה שנעשו בצה"ל והן על פרסומים שונים, נמצא, כי מספר מצומצם יחסית של אזרחים - כעשרה לכל היותר - נהרגו כתוצאה מהירי הארטילרי במרחב.

גם בנתון זה יש תימוכין מסוימים לכך שהירי לא בוצע ללא הבחנה או באופן שאינו מידתי, וכוון בעיקרו לשטחים פתוחים ולא מיושבים, ושהיקף האוכלוסייה האזרחית במרחב בו פעלו כוחות היבשה היה מצומצם.

עוד עולה מממצאי המנגנון, כי תוך כדי התמרון, בשעה 11:10 ובשעה 17:07, הופצו מסרונים המוניים על ידי צה"ל לכלל תושבי דרום-מזרח רפיח, שנועדו לצמצם פגיעה באזרחים בצירים (אפשרות הפגיעה מארטילריה למי ששוהה בתוך מבנה היא נמוכה הרבה יותר). הודעות קוליות דומות הופצו בשעה 11:18 ובשעה 17:21. הודעה דומה נמסרה בשידורי הרדיו במרחב ובשיחות טלפוניות שבוצעו על ידי צה"ל לגורמים מרכזיים בעיר רפיח ולגורמי ארגונים בין-לאומיים שונים.

במסגרת בחינת האירועים הפרטניים שאירעו במהלך הקרב, אותרו מספר אירועים של ירי ארטילריה, שאפשר שהביא למותם של מספר אזרחים, בנוסף לפגיעה בפעילים צבאיים. בכלל אזרחים אלו, קיימת אפשרות שנהרגו מוסא ויוסרא אבו ג'יר, סאלמה ואמנה זמאלי, נוהר ואברהים ג'נים ואחמידאן אבו בריכ. לגבי אזרחים אלה היו אמנם טענות כי נפגעו מאש מן האוויר של צה"ל או מאש קרקעית, אבל בבחינות שנעשו על-ידי המנגנון לא אותרו תקיפות אוויריות או תקיפות שריון שיכלו להוביל לפגיעה בהם. כלל ההרוגים היו במרחב שהוערך כי היקף האוכלוסייה האזרחית שבו היה מצומצם מאוד, ובסמוך ל"נקודות חסימה" על גבי צירים מרכזיים לעברם נורתה אש ארטילרית. על רקע זה, קבע המנגנון כי לא ניתן לשלול אפשרות שהאזרחים האמורים נפגעו כתוצאה מאש ארטילרית זו.

על בסיס כלל הממצאים שנאספו, הן ביחס לירי התותחים והמרגמות בכלל במסגרת הקרב והן ביחס לירי באירועים הפרטניים שהוזכרו לעיל, מצא הפצ"ר כי בנסיבות העניין, הפעלת אש התותחים והמרגמות עלו בקנה אחד עם הוראות הדין הישראלי וכללי המשפט הבין-לאומי. כך, ירי אש התותחים והמרגמות בוצע לתכלית צבאית, שעיקרה בידוד המרחב והגנה על הכוחות המתמרנים, והוא תאם את ההוראות המבצעיות שהיו בתוקף באותה העת. לא נמצא בסיס כלשהו לחשד שתקיפה קונקרטית כלשהי בוצעה באופן בלתי מבחין, שלא לתכלית צבאית, או שכוונה לעבר אזרחים. כמו כן, נמצא כי לאור המידע שהיה בידי המפקדים בזמן אמת ביחס להיקפי האוכלוסייה במרחב, הרי שהערכתם, לפיה היקף האוכלוסייה האזרחית העלולה להיפגע כתוצאה מירי התותחים והמרגמות לא יהיה מופרז ביחס ליתרון הצבאי שיושג, לא הייתה בלתי סבירה. עוד נמצא כי לא היו חלופות אפקטיביות ומדויקות יותר להשגת תכליות אלו בנסיבות הקרב. בנוסף, נמצא כי במהלך הפעלת האש ננקטו אמצעי זהירות שונים לשם טיוב דיוק הירי וצמצום אפשרות הפגיעה באזרחים.

הפעלת אש מן האוויר

במהלך הקרב הופעלה אש מן האוויר לתכליות שונות: סיוע לכוחות הקרקעיים; תקיפת פעילים צבאיים של ארגוני הטרור; ותקיפת מטרות צבאיות. במסגרת זו, הותקפו פירי מנהרות של ארגוני הטרור וחמ"לים מאוישים בפעילים צבאיים, וכן בוצעו תקיפות ישירות לעבר פעילים צבאיים ולעבר מקומות בהם הסתתרו. התקיפות בוצעו לכל אורך הקרב, בכל מרחב רפיח, והן התבססו על מידע מודיעיני עדכני.

על בסיס כלל הממצאים שנאספו מצא הפצ"ר, כי הפעלת האש מן האוויר עלתה בקנה אחד עם הוראות הדין הישראלי וכללי המשפט הבין-לאומי. כך, כוונת התקיפות נגד מטרות צבאיות (כגון חמ"לים פעילים, תשתיות צבאיות במבנים הנחזים כאזרחיים, ותשתיות צבאיות תת-קרקעיות) ויעדים חוקיים לתקיפה, והן בוצעו לאחר קבלת אישור הגורמים המוסמכים לכך, ולאחר שקוימו הליכים של הערכת מידתיות, שתכליתם לוודא כי הנזק האגבי הצפוי לא יהיה מופרז ביחס ליתרון הצבאי שצפוי כתוצאה מכל תקיפה ותקיפה. עוד נמצא, כי ננקטו אמצעי זהירות שתכליתם צמצום אפשרות הפגיעה באזרחים כתוצאה מהתקיפות האוויריות השונות. כך לדוגמה, במקום בו סברו הגורמים המבצעיים כי הדבר ניתן מבחינה מבצעית, התקיפות בוצעו לאחר מתן אזהרה מוקדמת. כפי הנטען, ככל הנראה חלק מהתקיפות האוויריות הובילו לפגיעה מצערת גם באזרחים, אולם אין בכך כדי להשליך בדיעבד על חוקיותן.

ד. אירועים פרטניים שהתרחשו במסגרת הקרב

מבין עשרות האירועים הפרטניים שהתרחשו במהלך הקרב ואשר נבחנו על-ידי המנגנון, להלן מידע שהותר לפרסום בנוגע להחלטות שקיבל הפצ"ר ביחס לחלק מאירועים אלה. ביחס לכלל האירועים הפרטניים שהתרחשו במהלך הקרב לגביהם התקבלו פניות כתובות ואשר התקבלה כבר החלטת הפצ"ר בעניינם, מועבר מענה לארגון או לאדם שפנו.

(1) טענות בדבר מותם של 16 אנשים בתקיפת צה"ל בצומת בלביסי (1 באוגוסט 2014)

בפרסומים בתקשורת, וכן בפנייה ובודוח של ארגונים לא-ממשלתיים שהועברו לפרקליטות, נטען כי ביום 1 באוגוסט 2014, במהלך הקרב, בשעה 50:10 בקירוב, נהרגו 16 אנשים כתוצאה מתקיפה מן האוויר של בית משפחת אבו שוארב באזור צומת בלביסי. על-פי הנתען, הנפגעים שהו ברחוב, בסמוך למבנה שהותקף, והם נפגעו במהלך הימלטותם ממרחב הלחימה.

מהממצאים העובדתיים שנאספו על-ידי המנגנון והוצגו לפצ"ר, עולה כי במהלך הקרב, בסמוך לאחר החטיפה, עלה מידע מודיעיני עדכני כי בשני מבנים המצויים ממזרח לציר סאלח א-דין (באזור דרום-מזרח רפיח, שהוערך כי היקף האוכלוסייה האזרחית בו מצומצם), שהיו מוכרים לגורמים המודיעיניים עוד קודם לכן כמבנים המשמשים לפעילות צבאית, מצויים פעילי טרור הקשורים לחטיפת סגן גולדין ז"ל. כמו כן, על רקע מידע עדכני, הוערך כי חוליית החוטפים בדרכה למבנים אלו. במסגרת הליך תכנון התקיפה הוערך, כי היקף הפגיעה האפשרי באזרחים אשר ייתכן ששוהים במבנים או בסביבתם לא יהיה מופרז ביחס ליתרון הצבאי המשמעותי שהיה צפוי להיות מושג כתוצאה מפגיעה במבנים אלו ובפעילים הצבאיים שהיו בהם. זאת, בין היתר, בשל המידע שעמד לרשות המפקדים על דלילות האוכלוסייה במרחב, כפי שפורט לעיל. בשל הדחפיות לתקיפת המטרות באופן מיידי לטובת סיכול החטיפה, הן הותקפו בסמוך לאחר אישורן. לא ניתן היה לבצע אזהרה קודם לתקיפת המבנה, שכן אזהרה זו הייתה צפויה לסכל את תכלית התקיפה. במהלך התקיפה, ולאחר שהפצצות כבר הוטלו, זוהתה תנועת אנשים ברחוב הצמוד למבנים. בשלב זה, לא ניתן היה לעצור את התקיפה (החימוש שנורה אינו ניתן להסטה בשלב זה) והפצצות פגעו במבנים. ככל הנראה האנשים שנעו ברחוב בסמוך למבנים, הם אלו שנטען שנפגעו כתוצאה מהתקיפה.

לאחר בחינת הממצאים העובדתיים והחומרים שנאספו על-ידי מנגנון הבירור המטכ"לי, הפצ"ר מצא, כי תהליכי התקיפה עלו בקנה אחד עם הוראות הדין הישראלי וכללי המשפט הבין-לאומי. ההחלטה על התקיפה התקבלה על-ידי הגורמים המוסמכים לכך. התקיפה כוונה נגד מטרה צבאית – פעילים צבאיים שהיו מעורבים בחטיפה, שהיו מצויים בתשתית ששימשה לפעילות צבאית ואליה הוערך כי החוטפים צפויים להביא את סגן גולדין ז"ל. התקיפה עלתה בקנה אחד עם עקרון המידתיות, שכן בעת קבלת ההחלטה עליה, הוערך כי היקף הנזק האגבי האפשרי לא יהיה מופרז ביחס ליתרון הצבאי שהיה צפוי להתקבל ממנה. הערכה זו לא הייתה בלתי סבירה בנסיבות העניין, הגם שבדיעבד התברר כי היה פער בין העובדות כפי שהתבררו לאחר התקיפה לבין המידע שעמד לרשות המפקד הצבאי בעת קבלת ההחלטה על התקיפה, בשל העובדה שהמפקד הצבאי לא היה מודע לתנועת אזרחים בקרבת המבנה בזמן אמת, טרם הטלת הפצצות. עוד נמצא, כי מתן אזהרה פרטנית ליושבי המבנה לא היה מחויב מבחינה משפטית שכן היה צפוי לסכל את מטרת התקיפה. הפגיעה בפועל באזרחים שלא היו מעורבים בלחימה היא תוצאה מצערת, אך אין בה כדי להשליך בדיעבד על חוקיות התקיפה.

על רקע האמור, לא מצא הפצ"ר כי פעילות כוחות צה"ל מעוררת חשד סביר לביצוע עבירה פלילית. משכך, הורה הפצ"ר על סיום הטיפול באירוע ללא פתיחה בחקירה פלילית וללא נקיטת צעדים נוספים כלפי מי מהמעורבים.

(2) טענות בדבר פגיעה בבית החולים אל-נג'אר כתוצאה מתקיפת צה"ל (1 באוגוסט 2014)

בפרסומים בתקשורת, בדיווחים ובודוחות של ארגון בין-לאומי וארגון לא-ממשלתי שהועברו לפרקליטות הצבאית, נטען כי ביום 1 באוגוסט 2014, במהלך הקרב, נגרם נזק לבית החולים

אל-נג'אר ברפיו (להלן: "בית החולים") כתוצאה מפעילות צה"ל. על-פי הנטען, בין היתר, גזים נפלו במרחק של כ-20 מטרים מבית החולים, כתוצאה מפעילות צה"ל, נשברו זגוגיות, נהרס גג ונפגעו דלתות בבית החולים.

מהממצאים העובדתיים שנאספו על ידי המנגנון והוצגו לפצ"ר, עולה כי מיקומו של בית-החולים היה מוכר לכוחות צה"ל שפעלו באזור, והוא סומן במערכות המבצעיות הרלוונטיות של צה"ל כ"אתר רגיש", אשר בהתאם להוראות בצה"ל, פעילות צבאית בקרבתו מחייבת נקיטת זהירות מיוחדת. עוד נמצא כי בקרבת בית החולים, הייתה תשתית צבאית תת-קרקעית רבה של ארגוני הטרור, וכי במהלך הקרב הותקפו ארבע תשתיות צבאיות תת-קרקעיות שכאלה, במרחק של כ-90 עד 200 מטרים מבית החולים. עוד נמצא כי כלל התקיפות בוצעו לאחר שעברו תהליך אישור סדור, וכי בתהליך תכנון תקיפת המטרות נלקח בחשבון הנזק לסביבת המטרות שצפוי היה להיגרם מהתקיפות, דבר שהתבטא, בין היתר, במאמצים להימנעות מפגיעה בבית החולים. בנוסף, נמצא כי בוצע ירי ארטילרי לעבר נקודה המצויה במרחק של כ-450 מטרים מבית החולים, במסגרת פעולות הלחימה שתוארה לעיל. מבדיקת גורמי המקצוע בחיל התותחנים, עולה כי ההסתברות לפגיעה בבית החולים כתוצאה מירי זה זעומה.

לאחר בחינת הממצאים העובדתיים והחומרים שנאספו על-ידי מנגנון הבריור המטכ"לי מצא הפצ"ר, כי תהליכי התקיפות עלו בקנה אחד עם הוראות הדין הישראלי וכללי המשפט הבין-לאומי. ההחלטה על התקיפות התקבלה על-ידי הגורמים המוסמכים לכך וכוונה נגד מטרות צבאיות מובהקות - תשתיות תת-קרקעיות של ארגוני הטרור. התקיפות עלו בקנה אחד עם עקרון המידתיות, שכן בעת קבלת ההחלטה על התקיפות הוערך כי לא צפויה להיגרם פגיעה באזרחים או במבנים אזרחיים סמוכים. מיקומו של בית החולים היה מוכר בעת תכנון התקיפות, והוערך כי הוא לא ייפגע עקב המרחק בין מבנה בית החולים למטרות שהותקפו. אמנם ייתכן, כי כתוצאה מחלק מהתקיפות נפגעה שגרת פעילותו של בית החולים, כנטען. ואולם, התרחשויות אלו, אם נגרמו, הן תוצאה מצערת אך בלתי נמנעת, לאור הצורך הצבאי לפגוע בתשתיות הצבאיות שמיקמו ארגוני הטרור בסביבת בית החולים.

על רקע האמור, לא מצא הפצ"ר כי פעילות כוחות צה"ל מעוררת חשד סביר לעבירה פלילית. משכך, הורה הפצ"ר על סיום הטיפול באירוע ללא פתיחה בחקירה פלילית וללא נקיטת צעדים נוספים כלפי מי מהמעורבים.

(3) טענות בדבר מותה של אסיל אבו מחסן כתוצאה מתקיפת צה"ל (1 באוגוסט 2014)

בדוח של ארגון בין-לאומי ובפנייה ובדוח של ארגונים לא-ממשלתיים שהועברו לפרקליטות הצבאית, נטען כי ביום 1 באוגוסט 2014, במהלך הקרב, בשעה 11:00 בקירוב, נהרגה אסיל אבו מחסן כתוצאה מירי של כוחות צה"ל. על פי הטענה העיקרית שעלתה בפנייה ובדוחות, אבו מחסן נמלטה עם בני משפחתה מביתם, ובעת שהגיעו לאזור צומת רפיו, נפגעה אבו מחסן מירי של צה"ל. המקורות השונים לא היו אחידים בנוגע לפרטים הנוגעים לאירוע, כמו גם ביחס לסוג החימוש אשר פגע, לפי הנטען, באבו מחסן.

מהממצאים העובדתיים שנאספו על ידי המנגנון והוצגו לפצ"ר, עולה כי ביום 1 באוגוסט 2014, בשעה 11:00 בקירוב, היו בסמוך למקום בו נהרגה אבו מחסן חילופי אש בין כוח שריון של צה"ל לבין פעילים צבאיים של ארגוני הטרור, והותקפו על ידי צה"ל מטרות צבאיות ופעילים צבאיים שזוהו במרחב בזמן אמת. במסגרת הלחימה אף נורה טיל נ"ט לעבר כוח צה"ל. עוד עולה, כי הכוחות לא הבחינו בזמן אמת בנוכחות אזרחים במרחב, שהנוכחות האזרחית בו, כאמור לעיל, הייתה דלילה מאוד, ובוודאי שלא כוונה אש באופן ישיר לעבר אזרחים. על רקע זה קבע המנגנון כי לא ניתן לשלול שאבו מחסן נפגעה כתוצאה מחילופי האש הללו.

המנגנון אף בחן אפשרות שאבו מחסן נפגעה מירי ארטילרי שבוצע לאזור המדובר כשעה לפני מועד הפגיעה הנטען. המנגנון קבע כי למרות שלא ניתן לשלול את האפשרות שירי ארטילרי זה הוביל לפגיעה, הרי שאפשרות זו, במיוחד לאור התיאורים המופיעים בפנייה ובדיווחים, פחות סבירה.

לאחר בחינת הממצאים העובדתיים והחומרים שנאספו על ידי מנגנון הבירור המטכ"לי, מצא הפצ"ר, כי ככל שההרוגה נפגעה כתוצאה מירי טנק של צה"ל הרי שמדובר בפגיעה שנגרמה שלא באופן מכוון, כתוצאה מירי שכוון לעבר פעילים צבאיים ומטרות צבאיות. הפגיעה בפועל באזרחית שלא הייתה מעורבת בלחימה היא תוצאה מצערת, אך אין בה כדי להשליך בדיעבד על חוקיות הפעלת האש.

על רקע האמור, לא מצא הפצ"ר כי פעילות כוחות צה"ל מעוררת חשד סביר לביצוע עבירה פלילית. משכך, הורה הפצ"ר על סיום הטיפול באירוע ללא פתיחה בחקירה פלילית וללא נקיטת צעדים נוספים כלפי מי מהמעורבים.

(4) טענות בדבר מותם של שישה אנשים כתוצאה מתקיפת בית משפחת מאדי (1 באוגוסט 2014)

בפנייה של ארגון לא-ממשלתי שהועברה לפרקליטות הצבאית, נטען כי ביום 1 באוגוסט 2014, במהלך הקרב, בשעה 15:30 בקירוב, נהרגו חמישה אנשים ונפצעו נוספים כתוצאה מתקיפה מן האוויר של בית משפחת מאדי ברפיח על-ידי צה"ל (בפרסומים שונים נטען כי בחלוף הזמן, מת אדם נוסף מפצעיו).

מהממצאים העובדתיים שנאספו על-ידי המנגנון והוצגו לפצ"ר, עולה כי ביום 1 באוגוסט 2014, תקף צה"ל מן האוויר מבנה שהוערך כי שימש כחדר מלחמה (חמ"ל) פעיל של ארגון הטרור חמאס. התקיפה כוונה לפגוע הן בחמ"ל והן בפעילים הצבאיים שאיישו אותו. במסגרת תהליך התקיפה הוערך, כי היקף הפגיעה הצפוי להיגרם לאזרחים מהתקיפה לא יהיה מופרז ביחס ליתרון הצבאי המשמעותי הצפוי להיות מושג כתוצאה מהפגיעה בחמ"ל ובפעילים הצבאיים המאיישים אותו. תקיפת המבנה תוכננה לביצוע באמצעות חימוש מדויק ומותאם, באופן שיאפשר להשיג את תכלית התקיפה תוך צמצום הפגיעה האפשרית באזרחים בקרבת מקום ובמבנים סמוכים. עוד נמצא, כי לא ניתן היה לבצע אזהרה קודם לתקיפת המבנה, שכן אזהרה זו הייתה צפויה לסכל את תכלית התקיפה. כתוצאה מהתקיפה נפגע המבנה אך לא נהרס.

לאחר בחינת הממצאים העובדתיים והחומרים שנאספו על-ידי מנגנון הבירור המטכ"לי, מצא הפצ"ר כי תהליכי התקיפה עלו בקנה אחד עם הוראות הדין הישראלי וכללי המשפט הבין-לאומי. ההחלטה על התקיפה התקבלה על-ידי הגורמים המוסמכים לכך וכוונה נגד מטרה צבאית - חמ"ל פעיל של ארגון הטרור חמאס ופעילים צבאיים שהוערך כי איישו אותו בזמן אמת. התקיפה עלתה בקנה אחד עם עקרון המידתיות, שכן בעת קבלת ההחלטה על התקיפה הוערך כי הנזק האגבי הצפוי ממנה לא יהיה מופרז ביחס ליתרון הצבאי שהיה צפוי להתקבל ממנה. הערכה זו לא הייתה בלתי סבירה בנסיבות העניין. כמו-כן, התקיפה בוצעה תוך נקיטת אמצעי זהירות, לרבות בבחירת סוג החימוש שנעשה בו שימוש ובאופן התקיפה, כדי לצמצם את הפגיעה האפשרית באזרחים בקרבת המבנה ואת הנזק למבנים סמוכים. עוד נמצא, כי מתן אזהרה ליושבי המבנה לא היה מחויב מבחינה משפטית שכן היה צפוי לסכל את מטרת התקיפה. הפגיעה בפועל באזרחים שלא היו מעורבים בלחימה היא מצערת, אך אין בה כדי להשליך בדיעבד על חוקיות התקיפה.

על רקע האמור, לא מצא הפצ"ר כי פעילות כוחות צה"ל מעוררת חשד סביר לביצוע עבירה פלילית. משכך, הורה הפצ"ר על סיום הטיפול באירוע ללא פתיחה בחקירה פלילית וללא נקיטת צעדים נוספים כלפי מי מהמעורבים.

(5) טענות בדבר מותם של חמישה אנשים כתוצאה מתקיפת אופנוע (1 באוגוסט 2014)

בפרסומים בתקשורת, וכן בפנייה של ארגון לא-ממשלתי נטען, כי ביום 1 באוגוסט 2014, במהלך הקרב, בשעה 10:00 בקירוב, נהרגו ארבעה אנשים כתוצאה מתקיפה מן האוויר לעבר קבוצת אנשים בשכונת ג'נינה ברפיח על-ידי צה"ל (בחלק מן הפרסומים נטען כי התקיפה התרחשה בשעה 10:40 בקירוב). בחלק מן המקורות נטען, כי התקיפה כוונה לעבר אופנוע עליו נסעו שני אנשים, וכי כתוצאה מהתקיפה נהרגו שלושה אנשים, שהאופנוע חלף בסמוך אליהם.

מהממצאים העובדתיים שנאספו על ידי המנגנון והוצגו לפצ"ר, עולה כי ביום 1 באוגוסט 2014, בשעה 12:00 בקירוב, איתר צה"ל שני אנשים רכובים על אופנוע, אשר על בסיס מידע מודיעיני עדכני זוהו כפעילים של הזרוע הצבאית של החמאס. על רקע זה, הוחלט לתוקפם. תקיפת הפעילים הצבאיים תוכננה לביצוע באמצעות חימוש מדויק, באופן שיאפשר להשיג את תכלית התקיפה תוך צמצום הסיכון לפגיעה באזרחים ובכלי רכב חולפים.

מניתוח בדיעבד של האירוע במסגרת הבדיקה, נמצא שכשנייה קודם הפגיעה באופנוע, עבר האופנוע בסמוך למספר אנשים. אולם, המנגנון מצא, כי בשל האמצעים שעמדו לרשות הכוחות ובתנאי הראות ששררו באותה העת, הכוחות לא הבחינו בזמן אמת באנשים אלה. אפילו היו הכוחות מבחינים בהם, נמצא כי במועד בו ניתן היה לראותם, לא היה ניתן עוד להסיט ממסלולו את החימוש ששוגר לעבר האופנוע.

כאמור, נטען כי כתוצאה מהתקיפה נהרגו בין ארבעה לחמישה אנשים. ממצאי המנגנון עולה, כי שניים מן ההרוגים, רוכבי האופנוע, אכן היו פעילים צבאיים.

לאחר בחינת הממצאים העובדתיים והחומרים שנאספו על ידי מנגנון הבירור המטכ"לי, מצא הפצ"ר, כי תהליכי התקיפה עלו בקנה אחד עם הוראות הדין הישראלי וכללי המשפט הבין-לאומי. ההחלטה על התקיפה התקבלה על ידי הגורמים המוסמכים לכך וכוונה נגד יעד חוקי – פעילים צבאיים. התקיפה עלתה בקנה אחד עם עקרון המידתיות, שכן בעת קבלת ההחלטה על התקיפה הוערך כי היקף הנזק האגבי הצפוי ממנה לא יהיה מופרז ביחס ליתרון הצבאי שהיה צפוי להתקבל ממנה (למעשה, בזמן אמת הוערך כי התקיפה תוביל לפגיעה בפעילים הצבאיים בלבד). הערכה זו לא הייתה בלתי-סבירה בנסיבות העניין. כמו כן, התקיפה בוצעה תוך נקיטת אמצעי זהירות, לרבות בבחירת החימוש שנעשה בו שימוש, כדי לצמצם את הנזק האפשרי לאזרחים ולכלי רכב חולפים. הפגיעה בפועל באזרחים שלא היו מעורבים בלחימה היא תוצאה מצערת, אך אין בה כדי להשליך בדיעבד על חוקיות התקיפה.

על רקע האמור, לא מצא הפצ"ר כי פעילות כוחות צה"ל מעוררת חשד סביר לביצוע עבירה פלילית. משכך, הורה הפצ"ר על סיום הטיפול באירוע ללא פתיחה בחקירה פלילית וללא נקיטת צעדים נוספים כלפי מי מהמעורבים.

ה. סיכום

הקרב ברפיח היה קרב ממושך ומורכב, בו נטלו חלק אלפי חיילים, ונעשה בו שימוש באמצעי אש רבים ומגוונים. על אף מורכבותו ומשכו של קרב זה, היקף ואיכות המידע שנאסף על ידי המנגנון ביחס לאירועי קרב זה ולמהלכיו, אפשרו לפרקליטות הצבאית לגבש תמונה עובדתית מקיפה ביחס למהלכי הקרב בכללותו ולפקודות שניתנו במסגרתו, וביחס לאירועים בהם נטען כי נהרגו אזרחים במהלך הקרב, ולנתחם מבחינה משפטית.

בסופו של יום, לאחר שעיינו בכלל הממצאים והחומרים שנאספו על ידי המנגנון ביחס לקרב וביחס לאירועים הפרטניים שאירעו במהלכו, לא מצא הפצ"ר שיש בפעילותם של כוחות צה"ל שנבדקה כדי לעורר חשד סביר לביצוע עבירה פלילית.

בכלל האמור, מצא הפצ"ר כי מדיניות הפעלת האש במהלך הקרב, הן אש השריון, הן אש התותחים והמרגמות והן האש מן האוויר, עלתה בקנה אחד עם הוראות הדין הישראלי וכללי המשפט הבין-לאומי. התקיפות השונות בוצעו לתכלית צבאית ברורה ולגיטימית, ולאחר שננקטו תהליכים של הערכת מידתיות, שתכליתם לוודא כי הנזק הצפוי לא יהיה מופרז ביחס ליתרון הצבאי שצפוי כתוצאה מכל תקיפה ותקיפה. עוד נמצא, כי ננקטו אמצעי זהירות שתכליתם צמצום אפשרות הפגיעה באזרחים כתוצאה מהתקיפות השונות. גם מבחינת האירועים הפרטניים שאירעו במהלך הקרב, לא נמצא בסיס כלשהו לחשד שתקיפה כלשהי בוצעה באופן בלתי מבחין, שלא לתכלית צבאית, או שכוונה לעבר אזרחים.

על רקע כל האמור, הורה הפצ"ר על סיום הטיפול באירועי הקרב, ללא פתיחה בחקירה פלילית וללא נקיטת צעדים נוספים כלפי מי מהמעורבים. לצד זאת, נמצא כי ההתנהלות המבצעית בחלק מהאירועים הפרטניים שנבחנו במסגרת הקרב ובימים שלאחריו, מצדיקה הפקת לקחים מערכתיים ומבצעיים שונים, כגון לקחים הנוגעים לתחום הפעלת האש ולפעילותם של תאי התקיפה, ולהרחבת התיעוד של הפעילות המבצעית. המלצות בנוגע ללקחים אלו הועברו לבחינת הגורמים המבצעיים במהלך תהליך הבדיקה. נכון לנקודת זמן זו, חלק ניכר מלקחים אלו, וכן מלקחים בנושאים קרובים שעלו מדוח מבקר המדינה שנזכר לעיל, כבר הוטמנו בהוראות המבצעיות המחייבות.

1. מדיניות האש במרחב רפיח בימים שלאחר הקרב

כפי שפורט לעיל, נשמעו טענות שהועלו על ידי גורמים שונים, לפיהן תקיפות צה"ל במרחב רפיח לאחר הקרב, היינו לאחר השעה 19:00 ביום 1 באוגוסט 2014 ועד ליום 4 באוגוסט 2014, יישמו מדיניות אש מקלה, והתבצעו באופן בלתי מבחין ובלתי מידתי, מתוך מניע של "נקמה" על חטיפתו של סגן גולדין ז"ל. על רקע זה, בחן המנגנון את מדיניות האש במרחב גם בפרק הזמן הנזכר.

בבחינה זו לא נמצאה אינדיקציה כלשהי לכך שמדיניות האש במרחב הייתה שונה, באופן מהותי או משמעותי, מזו שקדמה לאירוע החטיפה, ולא אותרה כל הנחיה בכתב או בעל פה הנוגעת למדיניות אש "מקלה". מממצאי המנגנון עולה, כי בימים שלאחר החטיפה, נעשה מיקוד מודיעיני והתקפי בגזרת רפיח, לצורך המשך הפגיעה בתשתיות הטרור והסרת האיום על מדינת ישראל כתוצאה מפעילות ארגוני הטרור במרחב. הדבר גרם לכך שהיקף הממצאים המודיעיניים, וכפועל יוצא מכך, היקף התקיפות האוויריות, במרחב זה גדל במהלך הימים שלאחר הקרב. ניתן לשער כי העלייה הנטענת בהיקף ההרוגים במרחב, נבעה כתוצאה מהמיקוד המודיעיני והמבצעי בגזרה זו, וכפועל יוצא מכך להגדלת היקף המטרות הצבאיות שהותקפו בה. מהממצאים עולה כי כל התקיפות במרחב בוצעו לשם השגת תכליות מבצעיות מובהקות, ולא נמצא בסיס עובדתי כלשהו לטענות בדבר "הקלה" במדיניות האש או ביצוע תקיפות על בסיס מניע של "נקמה". תובנה זו עולה בקנה אחד עם הממצאים שנאספו ביחס לכ-15 אירועים חריגים שאירעו במרחב רפיח לאחר השעה 19:00 ביום 1 באוגוסט 2014 ועד ליום 4 באוגוסט 2014, שנבחנו, כאמור, על ידי המנגנון.

אירועים נוספים שנבחנו על ידי מנגנון הבירור המטכ"לי ואשר הפצ"ר החליט על סגירתם

2. טענות בדבר מותם של חמישה אנשים בתקיפת מבנה בבית חאנון (19 ביולי 2014)

בפרסום מטעם ארגון לא-ממשלתי, ובדוח ובפנייה של ארגונים לא-ממשלתיים שהועברו לפרקליטות הצבאית, נטען, כי ביום 19 ביולי, בשעה 10:30 בקירוב, נהרגו חמישה מבני משפחת אלזווידי כתוצאה מתקיפה קרקעית של מבנה בבית חאנון על-ידי צה"ל. על-פי הנטען בפנייה, התקיפה בוצעה באמצעות פגז שנורה לעבר דירה בקומה הרביעית של בית המשפחה. בעקבות כך, הוחלט על העברת המקרה לבחינת מנגנון הבירור המטכ"לי.

מהממצאים העובדתיים שנאספו על-ידי המנגנון והוצגו לפצ"ר, עולה כי במרחב בו ממוקם בית משפחת אלזווידי התנהלה לחימה נרחבת של כוחות צה"ל מול כוחות אויב רבים שפעלו במרחב. תמרון כוחות צה"ל במרחב החל ביום 18 ביולי 2014, יממה טרם מועד התקיפה הנטען, לאחר שנעשו פעולות לאזהרת האוכלוסייה האזרחית ולפינויה מן האזור. יחד עם זאת, מהבירור המקיף שנערך עולה, כי לא בוצעה על ידי כוחות צה"ל כל תקיפה מן האוויר או תקיפה קרקעית שכוונה לעבר בית המשפחה במרחב ובמועד הרלבנטיים. במסגרת הבירור שהתקיים התקבלו, לבקשת המנגנון, מבא-כוח הארגון שפנה לפרקליטות הצבאית בעניין האירוע, מידע וחומרים נוספים, לרבות תמונות מהדירה שנפגעה. בחומרים אלו לא היה כדי לשנות את ממצאי המנגנון כאמור.

לאחר בחינת הממצאים העובדתיים והחומרים שנאספו על-ידי מנגנון הבירור המטכ"לי, בהם לא אותרה כאמור תקיפה של צה"ל לעבר בית המשפחה, הורה הפצ"ר על המשך הבירור העובדתי במתווה של בדיקה מקדימה באמצעות היחידה הארצית לחקירות מבצעיות (יאל"ם) של מצ"ח. במסגרת הבדיקה שביצעו חוקרי יאל"ם, נגבתה עדות בעל הדירה שנטען ששהה בעת התקיפה בקומה שהותקפה ואשר אשתו נהרגה בתקרית, לצד עדויות של גורמי מקצוע שונים והגורמים המבצעיים שהיו מעורבים בלחימה במרחב. כמו-כן, נבחנו המערכות הצבאיות הרלבנטיות, מסמכים רבים והחומרים שהועברו מבא-כוח הארגון שפנה לפרקליטות הצבאית בעניין האירוע.

מהממצאים העובדתיים שנאספו על-ידי המנגנון ועל ידי יאל"ם והוצגו לפצ"ר, עולה כי לא בוצעה על-ידי כוחות צה"ל כל תקיפה, מן האוויר או קרקעית, של המבנה שהוזכר בפנייה ובפרסומים. עוד עולה, בהתאם לעדויות גורמי המקצוע שבחנו את התמונות שהועברו על ידי בא-כוח המתלוננים ומסמכים רלוונטיים שונים, כי לא ניתן לקבוע בוודאות את סוג החימוש שפגע במבנה ואת מקורו, וכי הנזק שנגרם למבנה אינו אופייני לפגיעה של חימוש שהיה בשימוש של כוחות צה"ל. עוד נמצא, כי שניים מן האזרחים שנטען כי נהרגו באירוע היו פעילים צבאיים בארגוני הטרור הפועלים ברצועת עזה.

לאחר בחינת הממצאים העובדתיים והחומרים שנאספו על-ידי המנגנון ועל-ידי יאל"ם, מצא הפצ"ר, כי אין בסיס לטענה שבני משפחת אלזווידי נפגעו כתוצאה מתקיפה ישירה שכוונה לבית המשפחה על ידי כוחות צה"ל. עוד מצא הפצ"ר, כי ככל שהפגיעה במבנה נגרמה כתוצאה מפעילות צה"ל במרחב, הרי שמדובר בתוצאה מצערת של פעולות הלחימה שהגורמים המבצעיים לא היו יכולים לצפות אותה טרם התרחשותה. משכך, ומאחר שלא מתעורר חשד סביר לביצוע עבירה פלילית, הורה הפצ"ר על סיום הטיפול באירוע ללא פתיחה בחקירה פלילית.

3. טענות בדבר מותן של תשע נשים בתקיפת מבנה בעיר עזה (21 ביולי 2014)

בדוח של ארגון בין-לאומי, ובדוחות ובפנייה של ארגונים לא-ממשלתיים שהועברו לפרקליטות הצבאית, נטען, כי ביום 21 ביולי 2014, בשעה 17:00 בקירוב, נהרגו תשע נשים ממשפחות קסאס וציאם ונפצעו אחרים, כתוצאה מתקיפה מן האוויר שביצע צה"ל שפגעה בדירה של משפחת קסאס בבניין בעיר עזה. על-פי הנתען, בתקיפה נפגעה רק הדירה הנזכרת, הממוקמת בקומת הגג של המבנה. בעקבות כך, הוחלט על העברת המקרה לבחינת מנגנון הבירור המטכ"לי.

מהממצאים העובדתיים שנאספו על-ידי המנגנון והוצגו לפצ"ר, עולה כי לא בוצעה על ידי כוחות צה"ל כל תקיפה, מן האוויר או קרקעית, של המבנה שהוזכר בפנייה ובדוחות, או כל תקיפה מן האוויר או תקיפה קרקעית במרחב במועד הרלבנטי שהיה באפשרותה להביא לפגיעה כנטען. במסגרת הבירור שקיים המנגנון, נעשתה פנייה אל בא-כוח הארגון שפנה לפרקליטות הצבאית בעניין האירוע בבקשה למידע ולחומרים נוספים. המידע והחומרים שהתקבלו כללו תמונות מהדירה שנפגעה, ואף הם נבחנו על ידי המנגנון.

לאחר בחינת הממצאים העובדתיים והחומרים שנאספו על-ידי מנגנון הבירור המטכ"לי, בהם לא אותרה כאמור תקיפה של צה"ל לעבר בית המשפחה, הורה הפצ"ר על המשך הבירור העובדתי במתווה של בדיקה מקדימה באמצעות היחידה הארצית לחקירות מבצעיות (יאל"ם) של מצ"ח. במסגרת הבדיקה שביצעה יאל"ם, נגבתה עדות בעל הדירה שנטען שנפגעה, לצד עדויות של גורמי מקצוע שונים והגורמים המבצעיים שהיו מעורבים בלחימה במרחב. כמו-כן, נבחנו המערכות הצבאיות הרלבנטיות, מסמכים רבים והחומרים שהועברו מבא-כוח הארגון שפנה לפרקליטות הצבאית בעניין האירוע.

מהממצאים העובדתיים שנאספו על-ידי המנגנון ועל ידי יאל"ם והוצגו לפצ"ר, עולה כי לא בוצעה על ידי כוחות צה"ל כל תקיפה, מן האוויר או קרקעית, של המבנה שהוזכר בפנייה ובדוחות, או כל תקיפה אחרת במרחב במועד הרלבנטי, מן האוויר או קרקעית, שהיה

באפשרותה להביא לפגיעה כנטען. עוד עולה, בהתאם לעדויות גורמי המקצוע שבחנו את התמונות שהועברו על ידי בא-כוח הארגון ומסמכים רלבנטיים שונים, כי הפיצוץ שאירע במקום אינו אופייני לפגיעה של חימוש שהיה בשימוש של כוחות צה"ל וכי הפגיעה הנטענת לא נגרמה כתוצאה מתקיפה מן האוויר. גורמי המקצוע העריכו, כי הממצאים העובדתיים עשויים להעיד על כך שבמקום אירע פיצוץ של מטען מייצור עצמי.

לאחר בחינת הממצאים העובדתיים והחומרים שנאספו על-ידי המנגנון ועל-ידי יאלי"ם, מצא הפצ"ר, כי אין בסיס לטענה שהנשים ממשפחות קסאס וציאם נפגעו כתוצאה מפעילות של צה"ל. מעבר לכך, יש בממצאי הבחינה כדי לבסס, בסבירות גבוהה, את ההערכה שהנשים בנות משפחות קסאס וציאם נפגעו כתוצאה מפעילות של גורם שאינו צה"ל. משכך, הורה הפצ"ר על סיום הטיפול באירוע ללא פתיחה בחקירה פלילית.

4. טענה בדבר מותם של 35 אנשים מתקיפת מבנה בחאן יונס (29 ביולי 2014)

בפרסומים בתקשורת, בדיווחים ובדוחות של ארגון בין-לאומי ושל ארגונים לא-ממשלתיים שהועברו לפרקליטות הצבאית, נטען כי ביום 29 ביולי 2014, בשעות הבוקר, נהרגו כ-35 אנשים ונפצעו אחרים, כתוצאה מתקיפה מן האוויר של בניין בחאן יונס על-ידי צה"ל. בחלק מן המקורות נטען, כי חלק מההרוגים התגוררו במקום בשכירות וחלקם שהו במבנה לאחר שהתפנו מבתיהם. בעקבות כך, הוחלט על העברת המקרה לבחינת מנגנון הבירור המטכ"לי.

מהממצאים העובדתיים שנאספו על-ידי המנגנון והוצגו לפצ"ר, עולה כי ביום 29 ביולי 2014, תקף צה"ל מהאוויר מפקד בכיר בארגון הטרור הג'יהאד האסלאמי הפלסטיני (הגא"פ), אשר על פי מידע עדכני, היה מעורב בפיקוד על מאמצי הלחימה נגד ישראל ונמצא באותה עת בבניין. עוד הוערך, כי בבניין נמצא לפחות פעיל צבאי אחד נוסף. במהלך תהליך תכנון התקיפה נמצא, כי על מנת לפגוע בפעיל הצבאי הבכיר, לא היתה אפשרות למקד את התקיפה לחלקים מסוימים במבנה, אלא נדרש לפגוע במבנה כולו. בהתאם, תקיפת המבנה תוכננה לביצוע באופן שיאפשר להשיג את תכלית התקיפה, תוך צמצום הפגיעה האפשרית במבנים סמוכים וביושביהם. עוד נמצא, כי לא ניתן היה לבצע אזהרה קודם לתקיפת המבנה, שכן אזהרה זו הייתה צפויה לסכל את תכלית התקיפה.

במסגרת תהליך תכנון התקיפה הוערך, על בסיס מידע מודיעיני ובדיקות נוספות שנערכו בזמן אמת, כי לא נמצאים אזרחים במבנה. עם זאת, חרף המידע המודיעיני האמור, לאור העובדה שמדובר במבנה מגורים, לצורך הערכת מידתיות התקיפה, הניחו הכוחות הנחה מחמירה לפיה במבנה נמצאים בכל זאת מספר אזרחים. הנחה מחמירה זו הוצגה בפני דרג פיקוד בכיר, אשר העריך, שגם תחת הנחה זו, היקף הפגיעה הצפוי להיגרם לאזרחים מהתקיפה לא יהיה מופרז ביחס ליתרון הצבאי המשמעותי הצפוי להיות מושג כתוצאה מהפגיעה בפעיל הצבאי הבכיר. כאמור, נטען כי כתוצאה מהתקיפה נהרגו 35 אנשים ונפצעו 27 נוספים. מספר זה גבוה משמעותית ממספר האזרחים שהוערך שנמצאים במבנה על פי ההנחה המחמירה. כפי שעולה מהממצאים, בין ההרוגים היו לכל הפחות שלושה פעילים צבאיים בארגוני הטרור. לא נמצא אישור לכך שהמפקד הבכיר נפגע אף הוא בתקיפה. עוד נמצא, כי בתקיפה נפגעו תשתיות צבאיות שהיו במבנה. בעקבות האירוע, הופקו בצה"ל לקחים מבצעיים בתחומים שונים.

לאחר בחינת הממצאים העובדתיים והחומרים שנאספו על-ידי מנגנון הבירור המטכ"לי, מצא הפצ"ר, כי תהליכי התקיפה עלו בקנה אחד עם הוראות הדין הישראלי וכללי המשפט הבין-לאומי. ההחלטה על התקיפה התקבלה על ידי הגורמים המוסמכים לכך וכוונה נגד יעד חוקי – פעיל צבאי בכיר בארגון הטרור הגא"פ ולפחות פעיל צבאי אחד נוסף. התקיפה עלתה בקנה אחד עם עקרון המידתיות, שכן בעת קבלת ההחלטה על התקיפה הוערך כי היקף הנוזק האגבי הצפוי ממנה לא יהיה מופרז ביחס ליתרון הצבאי שהיה צפוי להתקבל. בהקשר זה נמצא, כי נערכו הפעולות הדרושות, מודיעיניות ואחרות, לבירור נוכחותם של אזרחים במבנה, וההערכה המקצועית של הגורמים המבצעיים ביחס למספר האזרחים העלולים להיפגע מהתקיפה לא הייתה בלתי סבירה. זאת, הגם שבדיעבד התברר כי היה פער בין העובדות כפי שהתבררו לאחר התקיפה לבין המידע שעמד לרשות המפקד הצבאי בעת קבלת ההחלטה על התקיפה. כמו כן,

התקיפה בוצעה לאחר שננקטו אמצעי זהירות שתכליתם צמצום הפגיעה האפשרית במבנים סמוכים והאזרחים השוהים בהם. עוד נמצא, כי מתן אזהרה ליושבי המבנה לא היה מחויב מבחינה משפטית שכן אזהרה כזו הייתה צפויה לסכל את מטרת התקיפה. הפגיעה בפועל באזרחים שלא היו מעורבים בלחימה, ובהיקף שלא היה צפוי למרות הבדיקות שנערכו, היא תוצאה קשה ומצערת, אך אין בה כדי להשליך בדיעבד על חוקיות פעולת התקיפה.

על רקע האמור, לא מצא הפצ"ר כי פעילות כוחות צה"ל מעוררת חשד סביר לביצוע עבירה פלילית. משכך, הורה הפצ"ר על סיום הטיפול באירוע ללא פתיחה בחקירה פלילית. בצד זאת, המליץ הפצ"ר על לקחים מבצעיים שנועדו לסייע במניעת אירועים דומים בעתיד.

5. טענות בדבר מותם של 19 אזרחים בתקיפת מבנה באל-בורייג' (29 ביולי 2014)

בדיווח מטעם ארגון בין-לאומי, בדוח של ארגון בין-לאומי, ובדוחות ובפנייה של ארגונים לא-ממשלתיים שהועברו לפרקליטות הצבאית, נטען כי ביום 29 ביולי 2014, בשעה 00:30 בקירוב, נהרגו 19 אנשים כתוצאה מתקיפה מן האוויר של בית משפחת אבו גיאבר באל-בורייג' על-ידי צה"ל (על-פי חלק מהדוחות, במסגרת התקיפה הותקפו שלושה מבנים, ועל-פי אחד מהדוחות, בתקיפה נהרגו 20 אנשים). בעקבות כך, הוחלט על העברת המקרה לבחינת מנגנון הביטחון המטכ"לי.

מהממצאים העובדתיים שנאספו על-ידי המנגנון והוצגו לפצ"ר, עולה כי ביום 29 ביולי 2014, תקף צה"ל מן האוויר מבנה ששימש כחדר מלחמה (חמ"ל) פעיל של ארגון הטרור חמאס. התקיפה כוונה לפגוע הן בחמ"ל והן בפעילים הצבאיים שאיישו אותו, אשר ממידע שהתקבל בזמן אמת, עלה כי היו מעורבים בפעילות לחימה שאיימה על כוחות צה"ל שפעלו במרחב אותה עת. בהתאם הוערך, כי יושג יתרון צבאי משמעותי מתקיפת המטרה במועד בו הותקפה. במסגרת תהליך התקיפה הוערך, כי במבנה עשויים להיות אזרחים, אך היקף הפגיעה הצפוי להיגרם לאזרחים מהתקיפה לא יהיה מופרז ביחס ליתרון הצבאי המשמעותי הצפוי להיות מושג כתוצאה מהפגיעה בחמ"ל ובפעילים הצבאיים המאיישים אותו. תקיפת המבנה תוכננה לביצוע באמצעות חימוש מדויק ומותאם, באופן שיאפשר להשיג את תכלית התקיפה תוך צמצום הפגיעה האפשרית באזרחים בקרבת מקום ובמבנים סמוכים. עוד נמצא, כי לא ניתן היה לבצע אזהרה קודם לתקיפת המבנה, שכן אזהרה זו הייתה צפויה לסכל את תכלית התקיפה. בפועל, התברר כי היה פער בין המידע ביחס לנוכחות אזרחים במבנה שעל בסיסו בוצעה התקיפה לבין העובדות שהתבררו לאחריה, ונטען, כאמור, כי כתוצאה מהתקיפה נהרגו 19 אנשים (כאמור, על-פי אחד הדוחות, באירוע נהרגו 20 אנשים). מספר זה גבוה משמעותית ממספר האזרחים שהוערך שנמצאים במבנה. ככל הנראה, מרבית ההרוגים שהו במבנה שהותקף, וייתכן שחלקם שהו במבנים סמוכים. כפי שעולה מהממצאים, בין ההרוגים היו, לכל הפחות, ארבעה פעילים צבאיים בארגוני הטרור.

לאחר בחינת הממצאים העובדתיים והחומרים שנאספו על-ידי מנגנון הביטחון המטכ"לי, מצא הפצ"ר כי תהליכי התקיפה עלו בקנה אחד עם הוראות הדין הישראלי וכללי המשפט הבין-לאומי. ההחלטה על התקיפה התקבלה על-ידי הגורמים המוסמכים לכך וכוונה נגד מטרה צבאית – חמ"ל פעיל של ארגון הטרור חמאס ופעילים צבאיים שאיישו אותו. התקיפה עלתה בקנה אחד עם עקרון המידתיות, שכן בעת קבלת ההחלטה על התקיפה הוערך כי הנזק האגבי הצפוי ממנה לא יהיה מופרז ביחס ליתרון הצבאי שהיה צפוי להתקבל ממנה. הערכה זו לא הייתה בלתי סבירה בנסיבות העניין, הגם שבדיעבד התברר כי היה פער בין העובדות כפי שהתבררו לאחר התקיפה, אותן לא ניתן היה לצפות באמצעים סבירים בזמן אמת בנסיבות העניין, לבין המידע שהיה קיים בידי הגורמים המבצעיים בעת קבלת ההחלטה על התקיפה. כמו-כן, התקיפה בוצעה תוך נקיטת אמצעי זהירות, לרבות בבחירת סוג החימוש שנעשה בו שימוש ובאופן ביצוע התקיפה, כדי לצמצם את הפגיעה האפשרית באזרחים בקרבת המטרה ואת הנזק למבנים המצויים בקרבת המבנה ולשוהים בהם. עוד נמצא, כי מתן אזהרה ליושבי המבנה לא היה מחויב מבחינה משפטית שכן היה צפוי לסכל את מטרת התקיפה. הפגיעה בפועל באזרחים שלא היו מעורבים בלחימה, ובהיקף שלא היה צפוי למרות הבדיקות שנערכו, היא תוצאה מצערת, אך אין בה כדי להשליך בדיעבד על חוקיות התקיפה.

על רקע האמור, לא מצא הפצ"ר כי פעילות כוחות צה"ל מעוררת חשד סביר לביצוע עבירה פלילית. משכך, הורה הפצ"ר על סיום הטיפול באירוע ללא פתיחה בחקירה פלילית וללא נקיטת צעדים נוספים כלפי מי מהמעורבים.

6. טענות בדבר מותם של חמישה אנשים בתקיפת מבנה ברפיח (1 באוגוסט 2014)

בפנייה ובדוח של ארגונים לא-ממשלתיים שהועברו לפרקליטות הצבאית, נטען כי ביום 1 באוגוסט 2014, בשעה 07:00 בקירוב, נהרגו חמישה מבני משפחת עמראן, כתוצאה מתקיפה מן האוויר של בית המשפחה באזור תובת זארע ברפיח על ידי צה"ל. בעקבות כך, הוחלט על העברת המקרה לבחינת מנגנון הבירור המטכ"לי.

מהממצאים העובדתיים שנאספו על ידי המנגנון והוצגו לפצ"ר, עולה כי ביום 1 באוגוסט 2014, בשעה 07:00, טרם כניסתה לתוקף של הפסקת האש ההומניטארית, תקף צה"ל מן האוויר מבנה אשר שימש כחדר מלחמה (חמ"ל) פעיל של ארגון הטרור חמאס. התקיפה כוונה לפגוע הן בחמ"ל והן בפעילים הצבאיים המאיישים אותו. במסגרת תהליך תכנון התקיפה, הוערך כי היקף הפגיעה הצפוי להיגרם לאזרחים מהתקיפה לא יהיה מופרז ביחס ליתרון הצבאי המשמעותי שהיה צפוי להיות מושג כתוצאה מהפגיעה בחמ"ל ובפעילי הטרור המאיישים אותו. עוד נמצא, כי לא ניתן היה לבצע אזהרה קודם לתקיפת המבנה, שכן אזהרה זו הייתה צפויה לסכל את תכלית התקיפה.

לאחר בחינת הממצאים העובדתיים והחומרים שנאספו על ידי מנגנון הבירור המטכ"לי, מצא הפצ"ר כי תהליכי התקיפה עלו בקנה אחד עם הוראות הדין הישראלי וכללי המשפט הבין-לאומי. ההחלטה על התקיפה התקבלה על ידי הגורמים המוסמכים לכך וכוונה נגד מטרות צבאיות – חמ"ל פעיל של ארגון הטרור חמאס והפעילים הצבאיים שהוערך כי מאיישים אותו. התקיפה עלתה בקנה אחד עם עקרון המידתיות, שכן בעת קבלת ההחלטה על התקיפה הוערך כי היקף הנזק האגבי הצפוי ממנה לא יהיה מופרז ביחס ליתרון הצבאי שהיה צפוי להתקבל. הערכה זו לא הייתה בלתי-סבירה בנסיבות העניין. עוד נמצא, כי מתן אזהרה ליושבי המבנה לא היה מחויב מבחינה משפטית שכן היה צפוי לסכל את מטרת התקיפה. הפגיעה בפועל באזרחים שלא היו מעורבים בלחימה היא תוצאה מצערת, אך אין בה כדי להשליך בדיעבד על חוקיות פעולת התקיפה.

על רקע האמור, לא מצא הפצ"ר כי פעילות כוחות צה"ל מעוררת חשד סביר לביצוע עבירה פלילית. משכך, הורה הפצ"ר על סיום הטיפול באירוע ללא פתיחה בחקירה פלילית וללא נקיטת צעדים נוספים כלפי מי מהמעורבים.

7. טענות בדבר מותם של שישה אנשים בתקיפת מבנה בנוציראת (2 באוגוסט 2014)

בדיווח מטעם ארגון בין-לאומי, בדוחות של ארגונים לא-ממשלתיים ובפנייה שהועברו לפרקליטות הצבאית נטען, כי ביום 2 באוגוסט 2014, בשעה 14:20 בקירוב, נהרגו שישה אנשים ונפצעו אחרים, כתוצאה מתקיפה מן האוויר של בית משפחת אבו מאדי בנוציראת על-ידי צה"ל. בעקבות כך, הוחלט על העברת המקרה לבחינת מנגנון הבירור המטכ"לי.

מהממצאים העובדתיים שנאספו על-ידי המנגנון והוצגו לפצ"ר, עולה כי ביום 2 באוגוסט 2014, תקף צה"ל מן האוויר מבנה ששימש כחדר מלחמה (חמ"ל) פעיל של ארגון הטרור חמאס. המבנה היה ממוקם בצמידות למרחב מיוער, בו הטמינו ארגוני הטרור משגרי רקטות מהם שוגרו רקטות לעבר מדינת ישראל, לרבות ביום התקיפה. התקיפה כוונה לפגוע הן בחמ"ל והן בפעילים הצבאיים שאיישו אותו, אשר ממידע עדכני עלה, כי היו מעורבים בפעילות לחימה שאיימה על כוחות צה"ל. במסגרת תהליך תכנון התקיפה הוערך, כי היקף הפגיעה הצפוי להיגרם לאזרחים מהתקיפה לא יהיה מופרז ביחס ליתרון הצבאי המשמעותי הצפוי להיות מושג כתוצאה מהפגיעה בחמ"ל ובפעילים הצבאיים המאיישים אותו. תקיפת המבנה תוכננה

באמצעות חימוש מדויק וקטן יחסית, באופן שיאפשר להשיג את תכלית התקיפה תוך צמצום הפגיעה האפשרית באזרחים וברכוש אזרחי מחוץ למבנה המותקף או במבנה הסמוך. עוד נמצא, כי לא ניתן היה לבצע אזהרה קודם לתקיפת המבנה, שכן אזהרה זו הייתה צפויה לסכל את תכלית התקיפה. כאמור, נטען כי כתוצאה מן התקיפה נהרגו שישה אנשים. כפי שעולה מן הממצאים, בתקיפת המבנה נפגעו שני פעילים צבאיים בארגוני הטרור. עוד עולה מהממצאים, כי המבנה הסמוך למבנה שהותקף לא נפגע באורח משמעותי כתוצאה מהתקיפה.

לאחר בחינת הממצאים העובדתיים והחומרים שנאספו על ידי מנגנון הבירור המטכ"לי, מצא הפצ"ר כי תהליכי התקיפה עלו בקנה אחד עם הוראות הדין הישראלי וכללי המשפט הבין-לאומי. ההחלטה על התקיפה התקבלה על ידי הגורמים המוסמכים לכך וכוונה נגד מטרה צבאית – חמ"ל פעיל של ארגון הטרור חמאס ופעילים צבאיים שאיישו אותו. התקיפה עלתה בקנה אחד עם עקרון המידתיות, שכן בעת קבלת ההחלטה על התקיפה הוערך כי היקף הנזק האגבי הצפוי ממנה לא יהיה מופרז ביחס ליתרון הצבאי שהיה צפוי להתקבל ממנה. הערכה זו לא הייתה בלתי-סבירה בנסיבות העניין. כמו כן, התקיפה בוצעה תוך נקיטת אמצעי זהירות, לרבות בבחירת סוג החימוש שנעשה בו שימוש ובאופן ביצוע התקיפה, כדי לצמצם את הפגיעה האפשרית באזרחים בקרבת המטרה ואת הנזק למבנים סמוכים והשוהים בהם. עוד נמצא, כי מתן אזהרה ליושבי המבנה לא היה מחויב מבחינה משפטית שכן היה צפוי לסכל את מטרת התקיפה. הפגיעה בפועל באזרחים שלא היו מעורבים בלחימה היא תוצאה מצערת, אך אין בה כדי להשליך בדיעבד על חוקיות התקיפה.

על רקע האמור, לא מצא הפצ"ר כי פעילות כוחות צה"ל מעוררת חשד סביר לביצוע עבירה פלילית. משכך, הורה הפצ"ר על סיום הטיפול באירוע ללא פתיחה בחקירה פלילית וללא נקיטת צעדים נוספים כלפי מי מהמעורבים.

8. טענות בדבר הריסת "המגדל האיטלקי" בעיר עזה (26 באוגוסט 2014)

בפרסומים בתקשורת, בדוח של ארגון בין-לאומי, ובדוחות ובפנייה של ארגונים לא-ממשלתיים נטען, כי סמוך לחצות הלילה שבין יום 25 באוגוסט ליום 26 באוגוסט 2014, נהרסו שלושה מתוך ארבעת אגפיו של מבנה רב-קומות, המכונה "המגדל האיטלקי", וכן קניון מסחרי הצמוד לו (המכונה "הקניון האיטלקי") בשכונת נאצר בעיר עזה כתוצאה מתקיפה מן האוויר על ידי צה"ל. על-פי הנטען, טרם התקיפה קיבלו יושבי המגדל אזהרות מקדימות מצה"ל, לפיהן עליהם לפנות את המגדל ולהתרחק ממנו. נטען כי כתוצאה מן התקיפה נפצעו אזרחים אך לא היו הרוגים. בעקבות כך, הוחלט על העברת המקרה לבחינת מנגנון הבירור המטכ"לי.

מהממצאים העובדתיים שנאספו על-ידי המנגנון והוצגו לפצ"ר, עולה כי ביום 25 באוגוסט 2014, סמוך לחצות, תקף צה"ל מן האוויר מבנה רב-קומות, שבכירי הזרוע הצבאית של ארגון הטרור חמאס השתמשו בחלקים שונים שלו שהתפרסו על-פני קומות שונות כמרכז לפעילות צבאית. בין היתר, נמצאו במבנה תשתית מבצעית הכוללת אמצעי פיקוד ושליטה של חמאס. במסגרת תהליך תכנון התקיפה הוערך, כי לא צפויה פגיעה באזרחים וכי היקף הנזק שצפוי להיגרם לרכוש לא יהיה מופרז ביחס ליתרון הצבאי המשמעותי, הצפוי להיות מושג כתוצאה מהפגיעה בפעילות הצבאית ובתשתית הצבאית המצויות במבנה. תקיפת המבנה תוכננה לשעת לילה מאוחרת, באמצעות חימושים מדויקים, ובאופן שיאפשר להשיג את תכלית התקיפה תוך צמצום הפגיעה האפשרית באזרחים עוברי-אורח ובמבנים סמוכים. עוד נמצא, כי טרם תקיפת המבנה, ננקטו מספר אמצעים על-מנת להבטיח את פינויים של כלל האזרחים מהמבנה ומסביבתו, לרבות מתן אזהרה מקדימה ליושבי המבנה באמצעות שיחות טלפוניות וירי אזהרה לגג המבנה. כאמור, לא נטען כי בעקבות התקיפה נהרגו אזרחים. כפי שעולה מהממצאים, רוב אגפיו של המבנה קרסו בעקבות התקיפה, ונגרם נזק למבנה מסחרי סמוך.

לאחר בחינת הממצאים העובדתיים והחומרים שנאספו על-ידי מנגנון הבירור המטכ"לי, מצא הפצ"ר כי תהליכי התקיפה עלו בקנה אחד עם הוראות הדין הישראלי וכללי המשפט הבין-לאומי. ההחלטה על התקיפה התקבלה על-ידי הגורמים המוסמכים לכך וכוונה נגד מטרה צבאית – מרכז פעילות צבאית ותשתית צבאית של ארגון הטרור חמאס. התקיפה עלתה בקנה

אחד עם עקרון המידתיות, שכן בעת קבלת ההחלטה על התקיפה הוערך כי הנזק האגבי הצפוי ממנה לא יהיה מופרז ביחס ליתרון הצבאי שהיה צפוי להתקבל ממנה. הערכה זו לא הייתה בלתי סבירה בנסיבות העניין. כמו-כן, התקיפה בוצעה תוך נקיטת אמצעי זהירות, לרבות בבחירת סוג החימוש שנעשה בו שימוש, במועד ביצוע התקיפה ובאופן ביצועה, אשר כלל, בין היתר, מתן אזהרה מקדימה וירי אזהרה לגג המבנה, כדי לצמצם את הפגיעה האפשרית באזרחים במבנה ובקרבתו. כאמור, לא ידוע על אזרחים שנהרגו בעקבות התקיפה.

על רקע האמור, לא מצא הפצ"ר כי פעילות כוחות צה"ל מעוררת חשד סביר לביצוע עבירה פלילית. משכך, הורה הפצ"ר על סיום הטיפול באירוע ללא פתיחת חקירה פלילית וללא נקיטת צעדים כלפי מי מהמעורבים.

אירועים שהפצ"ר הורה על בדיקה מקדמית בעניינם באמצעות היחידה הארצית לחקירות מבצעיות (יאל"ם) של מצ"ח לצורך השלמת בירור עובדתי - עדכונים

1. טענות בדבר פגיעה באזרחים בח'רבת ח'זאעה (22 עד 24 ביולי 2014)

בדוח של ארגון בין-לאומי, ובדוחות ובפנייה של ארגונים לא-ממשלתיים שהועברו לפרקליטות הצבאית נטען, כי בין הימים 22 עד 24 ביולי 2014, נהרגו מספר אזרחים כתוצאה מירי מכוון של חיילי צה"ל, וזאת במהלך התפנותם של האזרחים מאזור הלחימה בחרבת ח'זאעה. המקורות השונים התייחסו לאירועים שונים, וחלק מהטענות בהם לא היו אחידות. הטענות התייחסו לשלושה אירועים: האירוע הראשון התייחס להרג קטין, בן משפחת קדיח, אשר על-פי האמור בפנייה ביחס לאירוע, נהרג כתוצאה מירי לעבר אזרחים במהלך התפנותם (לפי הנטען בחלק מהדוחות, הקטין נהרג כתוצאה מעיכוב בפינויו לקבלת טיפול רפואי, לאחר שנפצע מרסיסים); הדוחות והפנייה לא היו תואמים ביחס למועד האירוע. האירוע השני, אשר נזכר בדוח אחד בלבד, התייחס להרג האזרח מוחמד אלנג'אר, אשר על-פי האמור בדוח נהרג כתוצאה מירי ישיר לעברו שעה ששהה בקרב קבוצת אזרחים מתפנים (ביחס לאירוע לא התקבלה כל פנייה קונקרטי). האירוע השלישי התייחס להרג שלושה אזרחים ממשפחות אלנג'אר וקדיח, אשר על-פי האמור במספר דוחות, נורו בעת שהתפנו מהמרחב בעודם אוחזים דגל לבן (אף ביחס לאירוע זה לא התקבלה כל פנייה קונקרטי). בעקבות כך, הוחלט על העברת המקרים לבחינת מנגנון הבירור המטכ"לי.

מהממצאים העובדתיים שנאספו על-ידי המנגנון והוצגו לפצ"ר, עולה כי החל ביום 21 ביולי 2014 ובמהלך הימים שלאחר מכן, התנהלה לחימה נרחבת של כוחות צה"ל במרחב חרבת ח'זאעה, שמטרתה לפגוע בכוחות האויב הרבים שהתרכזו במרחב, לאתר מנהרות לחימה ומנהרות התקפיות חוצות-גדר, ולהשמיד מטענים, תשתיות טרור ואמצעי-לחימה של ארגוני הטרור שהוטמנו במרחב. בעת הלחימה באזור, נתקלו הכוחות במבנים ממולכדים, בירי שבוצע לעברם, באש מרגמות ועוד. במספר הזדמנויות, נתקלו הכוחות בפעילים צבאיים של ארגוני הטרור שעשו שימוש בכסות אזרחית לטובת התקרבות לכוחות ופגיעה בהם. הלחימה במרחב התנהלה לפרקים בשטח בו הייתה מצויה אוכלוסייה אזרחית, עקב העובדה שהאויב נערך בעומק השטח הבנוי, תוך ניצול האוכלוסייה האזרחית כמחסה. עקב זאת, הלחימה תוכננה ונוהלה תוך קביעת הפוגות רבות לטובת מתן אפשרות לאוכלוסייה האזרחית להתפנות מהמרחב ולפינוי פצועים, לצד פינויים רפואיים פרטניים שתואמו במהלך התמרון.

באשר לאירוע הראשון, לאחר בירור מקיף שקיים המנגנון – לרבות תחקור הגורמים הפיקודיים שפעלו במרחב ובחינת העדויות העולות מן הפנייה ומן הדוחות אל מול המידע הקיים בצה"ל ביחס לפעולות המבצעיות ולפעולות שנקטו לטובת פינוי האוכלוסייה האזרחית במרחב – לא נמצא כל ממצא שיש בו כדי לשפוך אור על נסיבות האירוע הנטען. פניית המנגנון לתאום פגישה עם תושב עזה שלכאורה היה עד לאירוע נענתה בשלילה, ופנייה לבא-כוח הארגון שפנה לפרקליטות הצבאית בנוגע לאירוע, להעברת כל מידע שברשותו בנוגע לנסיבות האירוע, לא נענתה.

באשר לאירועים השני והשלישי, לאחר בירור ממצה – שכלל תחקור של מפקדי הכוחות ששהו בגזרות במועדים הרלבנטיים, כפי שנמסרו בדוחות הארגונים שאזכרו את האירועים ועל ידי באי-כוחם – לא נמצא כל ממצא בדבר אירוע ירי ישיר לעבר אזרחים מתפנים, שיש בו כדי לתאם את נסיבות האירועים שנטענו. גם בחינה רחבה יותר שקיים המנגנון, במסגרתה תוחקרו מפקדי הכוחות בגזרות נוספות, לא העלתה כל ממצא בדבר אירועים בהם הכוחות שפעלו בשטח ביצעו ירי ישיר או מכוון לעבר קבוצות של אזרחים מתפנים או לעבר אזרחים בודדים. כאמור, ביחס לאירועים הנזכרים לא התקבלו פניות קונקרטיות מטעם מתלוננים כלשהם, שאפשרו פנייה אליהם או לבאי-כוחם לקבלת מידע שיש בו כדי לשפוך אור על נסיבות האירועים. לצד האמור יצוין, כי מחלק מהתחקורים שבוצעו במסגרת הבירור שקיים המנגנון, עולה כי בוצע ירי על-ידי ארגוני הטרור הפלסטינים לעבר אזרחים שניסו להתפנות מן המרחב.

לאחר בחינת הממצאים העובדתיים והחומרים שנאספו על-ידי מנגנון הבירור המטכ"לי, מצא הפצ"ר, כי אין אינדיקציות לכך שבוצע ירי ישיר או מכוון על-ידי כוחות צה"ל לעבר קבוצות אזרחים מתפנים או לעבר אזרחים מתפנים בודדים בחרבת ח'זאעה. עם זאת, בהתחשב במהות ובתוכן הטענות שעלו, הורה הפצ"ר על המשך הבירור העובדתי במתווה של בדיקה מקדימה באמצעות היחידה הארצית לחקירות מבצעיות (יאל"ם) של מצ"ח. בדיקה זו טרם הושלמה.

חקירות מצ"ח שהושלמו והפצ"ר החליט על סגירת תיק החקירה

1. טענה בדבר מותם של תשעה אנשים בתקיפת מבנה בחוף הים בחאן יונס (9 ביולי 2014)

כפי שדווח בעבר, בדיווחים ובפניות של ארגונים לא-ממשלתיים שהתקבלו בפרקליטות הצבאית, עלו טענות כי במסגרת תקיפה מהאוויר של צה"ל, ביום 9 ביולי 2014, נהרגו תשעה אנשים בבית קפה בחוף הים של ח'אן יונס. בעקבות כך, הוחלט על העברת המקרה לבחינת מנגנון הבירור המטכ"לי.

הממצאים העובדתיים שנאספו על ידי המנגנון והוצגו לפצ"ר, ביססו יסוד סביר לחשד כי התקיפה בוצעה שלא בהתאם לכללים המחייבים את כוחות צה"ל. משכך, הורה הפצ"ר על פתיחה בחקירת מצ"ח לבירור נסיבות האירוע.

החקירה שנערכה הייתה יסודית ומקיפה. במסגרתה נגבו עדויות של עשרה חיילים וקצינים שהיו מעורבים בביצוע התקיפה האמורה. עוד נחקרו פלסטינים, עדי ראייה לכאורה לתקיפה, אשר שהו בסביבת המבנה שהותקף. כמו כן, נבחנו במסגרת החקירה מסמכים רבים, לרבות חומרים מהמערכות הצבאיות הרלוונטיות.

ממצאי החקירה העלו, שביום 9 ביולי 2014, תקף צה"ל מן האוויר מבנה אשר נמצא בחוף הים בחאן יונס, ואשר שימש כמחסן אמל"ח של הכוח הימי של ארגון הטרור חמאס. במסגרת תהליך תכנון התקיפה הוערך, כי לא צפויים להיפגע אזרחים כתוצאה מהתקיפה. בחקירה התברר כי במבנה שהותקף פעל גם בית קפה, אך נמצא כי מידע זה לא היה ידוע לכוחות בזמן אמת, וכי טרם התקיפה ובמהלכה לא היה כל מידע אשר הצביע על כך שהמקום משמש כבית קפה או על נוכחות אזרחים במבנה בעת התקיפה. עם זאת, מכיוון שטרם התקיפה לא ניתן היה לשלול לחלוטין נוכחות של אזרחים במבנה, כוחות צה"ל תכננו את התקיפה לביצוע בשעות הלילה על מנת למזער ככל הניתן את האפשרות לפגיעה באזרחים, מתוך הבנה שמדובר במבנה שאינו צפוי להיות מאויש בשעות הלילה. בנוסף, הופעלה בעת התקיפה תצפית על מנת לוודא שאין אזרחים מסביב למטרה, ונבחר חימוש מדויק אשר נועד לפגוע במטרה מבלי לפגוע במבנים סמוכים. כאמור, נטען כי כתוצאה מהתקיפה נהרגו תשעה אנשים. כפי שעלה מהממצאים, בין ההרוגים נמנו לפחות שני פעילים צבאיים בארגוני הטרור.

לאחר בחינת ממצאי החקירה, הפצ"ר מצא כי תהליכי התקיפה עלו בקנה אחד עם הוראות הדין הישראלי וכללי המשפט הבין-לאומי. ההחלטה על התקיפה התקבלה על-ידי הגורמים המוסמכים לכך, והתקיפה כוונה נגד מטרה צבאית – מחסן אמל"ח של הכוח הימי של ארגון הטרור חמאס. העובדה שהתבררה בדיעבד כי המבנה שימש בנוסף כבית קפה, אינה גורעת

ממסקנה זו. התקיפה עלתה בקנה אחד עם עקרון המידתיות, שכן בעת קבלת ההחלטה על התקיפה, לא היה, להערכת הגורמים המבצעיים, צפוי להיגרם נזק לאזרחים. הערכה זו לא הייתה בלתי סבירה בנסיבות העניין. כמו כן, התקיפה בוצעה תוך נקיטת אמצעי זהירות שונים שנועדו למנוע פגיעה באזרחים, בין היתר באמצעות בחירת סוג חימוש שלא צפוי היה לגרום נזק למבנים סמוכים או לאזרחים בסמוך למטרה, ביצוע תצפית בזמן אמת ותקיפה בשעות הלילה. הפצ"ר מצא כי שיקול דעתם של כלל המפקדים שהיו מעורבים באירוע לא היה בלתי-סביר בנסיבות העניין. הפגיעה בפועל באזרחים שלא היו מעורבים בלחימה, ואשר לא הייתה צפויה בעת ההחלטה על התקיפה, היא תוצאה מצערת, אך אין בה כדי להשליך בדיעבד על חוקיות התקיפה.

על רקע האמור, הורה הפצ"ר על סגירת תיק החקירה ללא נקיטת צעדים משפטיים – פליליים או משמעתיים – ביחס למי מהמעורבים באירוע.

2. טענה בדבר ביזה והתעללות בעצור בח'זאעה (17 ביולי 2014)

כפי שדווח בעבר, בדוח של ארגון בין-לאומי שהועבר לפרקליטות הצבאית, נטען כי לאחר שחיילי צה"ל עצרו תושב ח'רבת ח'זאעה (ששמו נותר עלום בדוח), הם הכו אותו במהלך חקירתו ולקחו סכום כסף מכיסו, שלא הושב לו גם לאחר שחרורו. בעקבות כך, הורה הפצ"ר על פתיחה בחקירת מצ"ח לבירור נסיבות האירוע.

מהחקירה שנערכה עולה, כי כוחות צה"ל כלל לא נכנסו למרחב העיירה ח'זאעה במועד הנטען, אלא רק חמישה ימים מאוחר יותר, וכי במועד זה כלל לא נעצרו פלסטינים ברצועת עזה על ידי כוחות צה"ל. עם זאת, לטובת מיצוי הליכי החקירה, נבחנה רשימת כלל העצורים שנעצרו במסגרת מערכת "צוק איתן" אך לא אותר אף עצור שפרטיו זהים או דומים לאלו שפורטו בדוח (מבחינת מקום המגורים, מועד המעצר ותקופת השהיה בכלא). בנוסף, גורמי החקירה ניסו לאתר את הפלסטיני, אשר על פי הטענה, בביתו הוחזק ונחקר העצור, אך הוא לא אותר.

בנסיבות אלה, בהיעדר ראיות לתמיכה בתלונה ולביסוס חשד לביצוע עבירה מצד חיילי צה"ל, הוחלט על סגירת תיק החקירה.

3. טענה בדבר מותם של 27 אנשים בתקיפת מבנה בחאן יונס (20 יולי 2014)

בפרסומים בתקשורת, בדיווחים, בדוח של ארגון בין-לאומי ובפניות ובדוחות של ארגונים לא-ממשלתיים שהועברו לפרקליטות הצבאית, נטען כי ביום 20 ביולי 2014, בשעה 19:50 בקירוב, נהרגו 27 אנשים ונפצעו אחרים, כתוצאה מתקיפת בית משפחת אבו ג'אמע בחאן יונס על-ידי צה"ל. בעקבות כך, הוחלט על העברת המקרה לבחינת מנגנון הבירור המטכ"לי.

הממצאים העובדתיים שנאספו על ידי מנגנון הבירור המטכ"לי והוצגו לפצ"ר, הצביעו על חשד סביר לכך שבמסגרת האירוע, חרגו הכוחות מהכללים המחייבים את כוחות צה"ל. משכך, הורה הפצ"ר על פתיחה בחקירת מצ"ח לבירור נסיבות האירוע.

החקירה שנערכה הייתה יסודית ומקיפה. במסגרתה נגבו עדויותיהם של אחד מנפגעי התקיפה ושל 16 קצינים שהיו מעורבים באישור התקיפה האמורה וביצועה. כמו כן, נתפסו מסמכים רבים, לרבות חומרים מהמערכות הצבאיות הרלוונטיות, תעודות פטירה ועוד.

ממצאי החקירה העלו, כי ביום 20 ביולי 2014, תקף צה"ל מהאוויר מבנה אשר שימש לפעילות צבאית של ארגוני טרור פלסטינים שכוונה נגד כוחות צה"ל שתמרנו באזור אותה עת. התקיפה כוונה לפגוע הן בתשתית הצבאית והן בפעיל צבאי בדרג פיקודי, אשר ממידע עדכני עלה כי עסק בפיקוד על לחימה נגד צה"ל מתוך המבנה. במהלך תהליך התכנון והביצוע של התקיפה, אשר נמשך כיממה, הגיע מידע נוסף על-אודות המבנה, אשר אשרר את התובנה כי התשתית הצבאית

שבו מאיימת באופן ממשי ומיידי על הכוחות המתמרנים באזור. במסגרת תהליך תכנון התקיפה הוערך, על בסיס מידע מודיעיני ובדיקות נוספות שנערכו, כי במבנה עשויים להיות אזרחים, וכי היקף הפגיעה הצפוי בהם כתוצאה מן התקיפה לא יהיה מופרז ביחס ליתרון הצבאי המשמעותי הצפוי להיות מושג כתוצאה מהפגיעה בתשתית הצבאית ובפעיל הצבאי בדרג פיקודי המאייש אותה. כחלק מאמצעי הזהירות, ובין היתר, לצורך הערכת מספר האזרחים השוהים במבנה, הוחלט, טרם התקיפה, לבצע תהליך של איסוף מודיעין נוסף על המטרה הצבאית, אשר נמשך כיממה. בנוסף התקיימה תצפית על המטרה טרם התקיפה, שנמשכה מספר שעות, אשר במהלכה לא נצפתה כל תנועה אזרחית במבנה, למעט אדם אחד, בלתי מזוהה, שנכנס למבנה טרם התקיפה.

בניגוד לטענה שעלתה, נמצא כי במרחב בו התבצעה התקיפה ניתנו מספר אזהרות, באמצעים שונים, אשר קראו לאזרחים להתפנות מהאזור. עוד נמצא, כי לא ניתן היה לבצע אזהרה פרטנית קודם לתקיפת המבנה ליושבי המבנה, שכן אזהרה זו הייתה צפויה לסכל את תכלית התקיפה. כמו כן, נמצא כי מאחר שלא היה ידוע מהיכן מתנהלת הפעילות הצבאית בתוך המבנה, לא היה ניתן למקד את התקיפה לחלק מסוים בו.

כאמור, נטען כי כתוצאה מהתקיפה נהרגו 27 אנשים, מספר הגבוה משמעותית ממספר האזרחים שהוערך שעשויים להימצא במבנה קודם לתקיפה. מהממצאים עולה, כי הפעיל הצבאי שנתקף היה בין ההרוגים וככל הנראה גם פעילים צבאיים נוספים.

לאחר בחינת ממצאי החקירה, מצא הפצ"ר כי תהליכי התקיפה עלו בקנה אחד עם הוראות הדין הישראלי וכללי המשפט הבין-לאומי. ההחלטה על התקיפה התקבלה על-ידי הגורמים המוסמכים לכך, והתקיפה כוונה נגד מטרה צבאית - מבנה אשר שימש לפעילות צבאית של ארגוני טרור פלסטיניים שתכליתה פגיעה בכוחות צה"ל שתמרנו באזור, ונגד פעיל צבאי בדרג פיקודי. התקיפה עלתה בקנה אחד עם עקרון המידתיות, שכן בעת ההחלטה על התקיפה הוערך כי היקף הנזק האגבי הצפוי ממנה לא יהיה מופרז ביחס ליתרון הצבאי שהיה צפוי להתקבל ממנה. הערכה זו לא הייתה בלתי סבירה בנסיבות העניין. כמו כן, התקיפה בוצעה תוך נקיטת אמצעי זהירות שונים שנועדו לצמצם את הפגיעה באזרחים, בין היתר באמצעות מאמץ איסוף מודיעין ממושך, לרבות תצפית, באשר לנוכחות אזרחים במבנה ובסביבתו. עוד נמצא, כי מתן אזהרה פרטנית טרם התקיפה ליושבי המבנה, לא היה מחויב מבחינה משפטית שכן היה צפוי לסכל את תכלית התקיפה. הפצ"ר מצא כי שיקול דעתם של כלל המפקדים שהיו מעורבים באירוע לא היה בלתי-סביר בנסיבות העניין. הפגיעה בפועל באזרחים שלא היו מעורבים בלחימה, ובהיקף שלא היה צפוי בעת ההחלטה על התקיפה, היא תוצאה מצערת, אך אין בה כדי להשליך בדיעבד על חוקיות התקיפה.

על רקע האמור, הורה הפצ"ר על סגירת תיק החקירה ללא נקיטת צעדים משפטיים – פליליים או משמעותיים – ביחס למי מהמעורבים באירוע.

4. טענה בדבר אלימות כלפי עצור בח'זעה (23 ביולי 2014)

כפי שדווח בעבר, בעקבות תלונה של תושב ח'זעה שהתקבלה בפרקליטות הצבאית באמצעות בא-כוחו, לפיה לאחר מעצרו על ידי כוחות צה"ל הוכה במהלך חקירתו ללא סיבה, הורה הפצ"ר על פתיחה בחקירת מצ"ח לבירור נסיבות האירוע.

תיק החקירה נסגר לאחר שהמתלונן נמנע מלהגיע למסור את עדותו בפני חוקרי מצ"ח. זאת, על אף שבעקבות פניית בא-כוחו, נמסרה לו התחייבות כי לא ייעצר במועד הגעתו למסירת עדות. בנסיבות אלה, בהיעדר ראיות לתמיכה בתלונה ולביסוס חשד לביצוע עבירה מצד חיילי צה"ל, הוחלט על סגירת תיק החקירה.

5. טענה בדבר נקיטת יחס פסול וסיכון חייו של נער פלסטיני שהוחזק על ידי צה"ל בח'רבת ח'זעה (23 עד 27 ביולי 2014)

כפי שדווח בעבר, בעקבות פרסומים בתקשורת וכן בדוח של ארגון בין-לאומי שהועברו לפרקליטות הצבאית, מהם עלתה טענה על-אודות מעשים אסורים (לרבות טענות להכאה ולאיזמים) שבוצעו על-ידי כוחות צה"ל כלפי א', פלסטיני אשר היה כבן 17 באותה עת, והוחזק, על פי הטענה, על ידי כוחות צה"ל באזור ח'רבת ח'זאעה, הורה הפצ"ר על פתיחה בחקירת מצ"ח לבירור נסיבות האירוע.

החקירה שנערכה הייתה יסודית ומקיפה. במסגרתה נגבו עדויות רבות של חיילים ומפקדים, שהיו מעורבים בדרך זו או אחרת בהחזקתו של א'. כמו כן, נבחנו עשרות מסמכים רלוונטיים, לרבות פקודות, דוחות יומיים, נהלים צבאיים, שרטוטים ויומנים מבצעיים. בנוסף, נעשו ניסיונות רבים לגבות את עדותו של א', אך אביו, בעל תפקיד בורע המדינית של ארגון הטרור חמאס, מסר לגורמי החקירה תצהיר לפיו הוא מסרב להתיר את הגעת בנו למתן עדות.

לפיכך, החקירה התמקדה בבחינת הטענות שהושמעו על ידי א' בפרסומים בתקשורת. בפרסומים אלו נטען, בין היתר, כי במהלך החזקתו על ידי כוחות צה"ל, סבל מהתעללות מתמשכת שכללה אלימות פיזית, ובאחד הפרסומים אף נטען כי הופנו כלפיו גם איזמים בעלי אופי מיני. עוד נטען כי כוחות צה"ל השתמשו בו כ"מגן אנושי", כפו עליו לבצע פעולות שסיכנו אותו גם לחפור באדמה כדי למצוא מנהרות.

כרקע לאירוע המדובר, נמצא כי החל ביום 21 ביולי 2014, קיימו כוחות צה"ל לחימה נרחבת במרחב ח'רבת ח'זאעה. הלחימה במרחב התנהלה לפרקים בשטח בו הייתה מצויה אוכלוסייה אזרחית, עקב העובדה שהאויב נערך בעומק השטח הבנוי, תוך ניצול האוכלוסייה האזרחית כמחסה. עקב זאת, במהלך הלחימה, תוכננו הפוגות, בין היתר לטובת מתן אפשרות לאוכלוסייה האזרחית להתפנות מהמרחב.

מהחקירה עולה כי א' עוכב על ידי כוחות צה"ל לאחר שבמהלך ניסיון של צה"ל לאפשר פינוי של אוכלוסייה אזרחית, התנהג באופן מחשיד. לאחר תשאול ראשוני, התברר כי א' קשור לארגון הטרור חמאס, והוערך כי הוא מחזיק במידע מודיעיני בעניין מנהרות לחימה של חמאס באזור – מידע שהיה בו כדי להשפיע באופן ישיר על ביטחון הכוח ומילוי משימותיו, וכן על כוחות אחרים באזור (מאוחר יותר התברר כי הוא החזיק גם במידע על מיקום משגרי רקטות). לאור הצורך הצבאי, הוחלט להמשיך ולהחזיק בו באופן זמני לצורך קבלת מודיעין חיוני הרלוונטי לפעילות הכוח. לצורך כך, הוא הוחזק על ידי הכוח למשך ארבעה ימים.

בחקירה נבחנו באופן יסודי כלל הטענות אשר פורסמו בנוגע לאלימות, התעללות ואיזמים שהופנו כלפי א', ולא נמצא כל תימוכין לטענות אלה. כמו כן, לא נמצא תימוכין לטענה כי הוא הוחזק בתנאים בלתי הולמים. בחקירה נמצא שהוא הוחזק בתנאים ראויים וסבירים בנסיבות העניין, בדומה לתנאי המחיה של חיילי הכוח. סופקו לו באופן שוטף מזון ושתייה מתוך האספקה של הכוח. הוא לן יחד עם החיילים, באותו מקום ואופן בו הם לנו, כאשר הוא לבוש. כמו כן, הותר לו להתפלל כשביקש. א' אמנם היה כבול באזיקים בחלק משמעותי מזמן החזקתו, אך זאת מחשש שיברח או שינסה לפגוע בחברי הכוח. לא נמצאו תימוכין גם לטענותיו כי שימש כ"מגן אנושי" בידי הכוחות או התבקש לבצע פעולות פיזיות שהעמידו אותו בסיכון. הוא צורף למחלקה שהלכה במרכז הכוח הפלוגתי, ולא הלך בראש הכוח כפי שנטען. האזורים והאתרים אליהם הוכנס נסרקו ונוקו קודם לכן על-ידי כוחות צה"ל, על מנת למנוע פגיעה במחלקה אליה התלווה.

מעדויות החיילים ומאופן התנהלותם עולה, כי הסיבה היחידה להחזקת א' הייתה הצורך במידע מודיעיני, ולא נמצאה כל אינדיקציה לכך שהייתה כוונה לסכן אותו במכוון או להשתמש בנוכחותו כדי להגן על החיילים מפעולות עוינות. מעבר לכך, נמצא כי הוא לא אולץ, או התבקש בצורה אחרת, לבצע פעולות פיזיות כלשהן. נמצא כי חיילי הכוח ביצעו חיפושים במבנים אליהם נכנסו על-ידי הזזה של חפצים, ושהיו מקרים בהם הוא סייע להם מרצונו וביזמתו (ככל הנראה כדי לרצות אותם ולרכוש את אמונם). כאמור, לפי הממצאים, מקומות אליהם הוכנס א' תמיד נסרקו ונוקו קודם לכן מנוכחות עוינת.

מהממצאים עולה כי במקרה בודד, ייתכן ש-א' ניסה לבצע פעולת חפירה. היה זה במקרה בו אחד מחיילי הכוח ניסה לבדוק אם יש פתח מנהרה במקום בו א' טען שיש פתח כאמור. משלא נמצא הפתח, א' התעקש כי קיים פתח כאמור. על מנת להוכיח את דבריו ניסה, ככל הנראה, לחפור למשך מספר רגעים, וחדל מכך מיד לאחר מכן. א' לא אולץ לבצע פעולה זו, וממילא הבנת הכוח הייתה כי לא קיימת במקום מנהרה כאמור וכי הוא אינו מבצע פעולה הכרוכה בסיכון עבורו.

עם זאת, מהחומר שנאסף עלו מספר פגמים בהתנהלות הכוח. בכללם, העובדה ש-א' הוחזק בשטח לאורך זמן מבלי שהכוח בשטח דיווח וקיבל אישור לכך מהרמה הממונה, וזאת בניגוד להוראות צה"ל, ומבלי שהחזקתו תועדה בהתאם לנהלים בצה"ל. כמו כן, עולה כי נכון היה למנוע באופן גורף מ-א' לבצע חלק מהפעולות שהוזכרו לעיל, אף אם ביצע אותן מיוזמתו ומבלי שאולץ לכך. בהתאם לכך, המליץ הפצ"ר על נקיטת צעדים פיקודיים נגד הגורמים הרלוונטיים לעניין זה, וכן על חידוד ההוראות הרלוונטיות בצה"ל, על מנת לסייע במניעת מקרים מעין אלו בעתיד.

על רקע האמור, ובשים לב לכך ש-א' סירב למסור עדות בפני גורמי החקירה, הורה הפצ"ר על סגירת תיק החקירה ללא נקיטת צעדים משפטיים – פליליים או משמעתיים – ביחס למי מהמעורבים באירוע.

6. טענה בדבר מותם של כ-15 אנשים כתוצאה מפגיעה בבית הספר של אונר"א בבית חאנון (24 ביולי 2014)

כפי שדווח בעבר, בפרסומים בתקשורת, בדיווחים ובפניות של ארגון בין-לאומי וארגונים לא-ממשלתיים שהועברו לפרקליטות הצבאית, נטען כי ביום 24 ביולי 2014, בשעה 15:00 בקירוב, נהרגו 15 אנשים ונפצעו אחרים כתוצאה מתקיפה באזור בית ספר של אונר"א בבית חאנון על ידי צה"ל. בעקבות כך, הוחלט על העברת המקרה לבחינת מנגנון הביורור המטכ"לי.

הממצאים העובדתיים שנאספו על ידי המנגנון והוצגו לפצ"ר, ביססו יסוד סביר לחשד כי באירוע נעשתה חריגה מהכללים המחייבים את כוחות צה"ל. משכך, הורה הפצ"ר על פתיחה בחקירת מצ"ח לביורור נסיבות האירוע.

החקירה שנערכה הייתה יסודית ומקיפה. במסגרתה נגבו עדויות של חיילים וקצינים רבים וכן עדויות של שבעה פלסטינים. כמו כן, נבחנו חומרים מהמערכות הצבאיות הרלוונטיות, תצהירים שהתקבלו מעדים פלסטינים ועוד. בנוסף, נבחנו סרטוני וידאו, הקלטות רשתות קשר ותמונות, אשר חלקם הועברו לגורמי החקירה על ידי אונר"א ועל ידי ארגון לא-ממשלתי.

ממסמכים שנבחנו במסגרת החקירה עולה, כי בימים 10, 17 ו-20 ביולי 2014, הועברו לתושבי בית חאנון מסרים המוניים, באמצעות כרוזים, שידורי רדיו וטלוויזיה, שיחות טלפון והודעות קוליות, בקריאה להתפנות מהמרחב. זאת, לנוכח כוונת צה"ל להיכנס למרחב, במטרה לאתר ולנטרל מנהרה התקפית חוצת-גדר אשר על פי מידע שהיה ברשות צה"ל יצאה מאזור בית חאנון לעבר שטח ישראל.

מעדויות המפקדים והחיילים, עולה כי בפועל, האזרחים התפנו מהמרחב, ובמהלך הלחימה לא נצפו בו אזרחים. זאת, למעט האזרחים ששהו בבית הספר הנ"ל, אשר היה מוכר לצה"ל כמקום המשמש כמחסה לאזרחים שהתפנו מבתיים. עוד עולה, כי מפקדי הכוח ניסו לפעול לפינוי בית הספר, על מנת למנוע פגיעה בנמצאים בו לאור הלחימה שהתנהלה במרחב ונעשו ניסיונות רבים לתיאום פינוי בית הספר ולהעברת האזרחים למחסה אחר מרוחק יותר.

ביום האירוע, בשעות הבוקר המוקדמות, החלה התקדמות של כוחות צה"ל לצורך הסגת האויב מהאזור. כוחות צה"ל נתקלו בלחימה עצימה מצד האויב, אשר ירה לעברם טילי נ"ט, אש מנשק קל ואש צלפים. בתוך כך, זיהו הכוחות זירת מטענים באזור הסמוך לבית הספר.

במהלך נטרולה נפתחה לעברם אש ממספר מבנים, ממנה נפצעו קצין וחייל. פרק זמן קצר לאחר מכן, נורתה אש מהאזור לעבר כוח נוסף.

לאחר ההיתקלויות באויב, כוחות צה"ל פינו את הפצועים, ונעו לאחור לקווי הגנה. בסמוך לאחר מכן, ניתנה הנחיה לבצע ירי לעבר המרחב שבו אירעו האירועים, על מנת למנוע את הירי הרציף לעבר כוחות צה"ל, ולאפשר כניסה מחדש למרחב.

מחומר החקירה עולה, כי המפקדים שהורו על הירי סברו שלמעט שטח בית הספר, המרחב מפונה מאזרחים. עוד עולה מהחקירה, כי ניתנה הנחיה לכוחות להימנע מפגיעה אפשרית בבית הספר, ולכן השיקול המרכזי בבחירת נקודות הציון אליהן כוון הירי היה הקפדה על טווח בטיחות מבית הספר. על כן בוצע הירי תוך נקיטת אמצעי זהירות, שנועדו בעיקר למנוע פגיעה בבית הספר ובאזרחים שבו. הכוחות תכננו ירי מרגמות לעבר נקודה קונקרטיית המצויה במרחק של כ-130 מטרים מגדר בית הספר (מרחק שהוא גדול משמעותית מטווחי הבטיחות הרלוונטיים). הירי בוצע על ידי קנה מרגמה אחד לשם הגברת הדיוק, תוך היעזרות בתצפית ושימוש בחימוש בעל פוטנציאל הנזק הנמוך ביותר.

בדיעבד התברר, ששלושה מהפגזים נחתו בשטח בית ספר והביאו לפגיעה באזרחים ששהו בו. מחומר החקירה עולה, כי תוצאה זו לא נצפתה בזמן אמת על-ידי הכוחות, ונגרמה בשל סטייה לא מכוונת ובלתי צפויה של הפגזים מנקודות הציון אשר סומנו.

משהתברר שבית הספר נפגע, הונחו כלל הכוחות במרחב לנצור אש באופן מידי, ונעשו תיאומים על מנת לאפשר מעבר של רכבי ציוד וטיפול רפואי לשטח בית הספר וממנו.

בעקבות האירוע, הופקו בצה"ל לקחים מבצעיים, שנועדו לסייע במניעת אירועים מעין אלו בעתיד.

יצוין, כי במסגרת החקירה, עלו טענות של גורמים שונים כי פצצת מרגמה או רקטה שנורו על ידי ארגוני הטרור הפלסטינים הן שפגעו בבית הספר. לא נמצאו תימוכין לטענות אלו.

לאחר בחינת ממצאי החקירה, מצא הפצ"ר כי תהליכי ביצוע הירי עלו בקנה אחד עם הוראות הדין הישראלי וכללי המשפט הבין-לאומי. ההחלטה על ביצוע הירי התקבלה על-ידי הגורמים המוסמכים לכך, לתכלית צבאית מובהקת, והוא כוון לעבר מרחב אשר בוצע ממנו ירי רציף מצד האויב, אשר היה פרוש בו במספר מוקדים והעמיד את הכוחות בסכנה ממשית. התקיפה עלתה בקנה אחד עם עקרון המידתיות, שכן על אף תוצאות התקיפה, כפי שהתבררה בדיעבד, בעת קבלת ההחלטה על ביצועה, לא הייתה צפויה להערכת הגורמים המבצעיים פגיעה באזרחים, ובוודאי שלא היה צפוי נזק אגבי מופרז. הערכה זו לא הייתה בלתי סבירה בנסיבות העניין. כמו כן, התקיפה בוצעה תוך נקיטת אמצעי זהירות שונים שנועדו למנוע פגיעה באזרחים, בין היתר באמצעות העדפה של החימוש הממוקד ביותר שעמד לרשות הכוחות, והסתייעות בתצפית. הפצ"ר מצא כי שיקול דעתם של כלל המפקדים שהיו מעורבים באירוע לא היה בלתי-סביר בנסיבות העניין. הפגיעה בפועל באזרחים שלא היו מעורבים בלחימה, ואשר לא הייתה צפויה בעת ההחלטה על התקיפה, היא תוצאה מצערת, אך אין בה כדי להשליך בדיעבד על חוקיות התקיפה.

על רקע האמור, הורה הפצ"ר על סגירת תיק החקירה ללא נקיטת צעדים משפטיים – פליליים או משמעותיים – ביחס למי מהמעורבים באירוע.

7. טענה בדבר מותו של נהג אמבולנס בבית חאנון (25 ביולי 2014)

כפי שדווח בעבר, בדיווחים, בדוח של ארגון בין-לאומי ובדוחות ובפנייה של ארגונים לא-ממשלתיים שהועברו לפרקליטות הצבאית, נטען כי ביום 25 ביולי 2014, בשעה 15:16 בקירוב, נהרג נהג אמבולנס כתוצאה מירי של כוחות צה"ל. בעקבות כך, הוחלט על העברת המקרה לבחינת מנגנון הבירור המטכ"לי.

ממצאי הבירור שערך המנגנון הבירור המטכ"לי לא נתנו מענה מספק לטענות שעלו. משכך, הורה הפצ"ר על פתיחה בחקירת מצ"ח לבירור נסיבות האירוע.

החקירה שנערכה הייתה יסודית ומקיפה. במסגרתה נגבו עדויות משלושה פלסטינים שהיו עדים לאירוע, וכן עדויות של עשרות חיילים ומפקדים בדרגות שונות שהיו מעורבים בהיבטים שונים של האירוע. כן נבחנו במסגרת החקירה עשרות מסמכים ומוצגים שונים, לרבות מידע מהמערכות הצבאיות הרלוונטיות, מסמכים רפואיים ועוד.

מהממצאים העובדתיים שנאספו על-ידי חוקרי מצ"ח, עולה כי כוח צה"ל פעל בגזרת בית חאנון על מנת לאתר מנהרה התקפית שיצאה מהאזור וחצתה לתוך שטח ישראל.

טרם כניסת כוחות צה"ל לאזור, בוצעה אזהרת אוכלוסייה נרחבת, ורבים מתושביו התפנו, כך שהכוחות לא נתקלו כמעט באוכלוסייה אזרחית במהלך הלחימה. לצד זאת, במהלך הכניסה של חיילי צה"ל למרחב, התנהלה לחימה בין כוחות צה"ל לבין פעילים צבאיים של ארגוני הטרור, במהלכה נפצעו כמה מחיילי צה"ל.

בטרם האירוע התקבלה התראה מודיעינית על כוונה להוציא לפועל פיגוע באמצעות רכב תופת, בדגש על האפשרות לשימוש באמבולנס לצורך כך.

מחומר החקירה עולה, כי בשעות אחר הצהריים של יום 25 ביולי 2014, התקרב אמבולנס לאזור שבו שהו כוחות צה"ל, ללא תיאום מוקדם ומבלי שזוהה בשטח צורך בטיפול רפואי. זאת, בניגוד להסדרים המקובלים, לפיהם כניסה של אמבולנסים לשטחי הלחימה נעשית בתיאום עם הכוחות. האמבולנס התקדם בנסיעה מהירה לעבר הכוחות, תוך שהוא מבצע פניות חדות בדרך הצרה המובילה לכוחות, והכל בפרק זמן של שניות בודדות. נוכח הצטברות הנסיבות סברו הכוחות בשטח כי מדובר ברכב המבקש להוציא לפועל פיגוע נגדם, והכוחות חשו שהוא יוצר סכנה ממשית ומיידית לחייהם. הכוחות מיהרו לברר בשרשרת הפיקוד, האם תואמה כניסה של אמבולנס למקום ונענו בשלילה. בשלב זה, כאשר האמבולנס במרחק של כ-100 מטר בלבד מהכוחות וממשיך בהתקדמות במהירות לעברם, החליט מפקד הכוח לבצע ירי של פגז טנק אחד שפגע באמבולנס. כתוצאה מירי זה נהרג אחד מהנוכחים באמבולנס.

בסמוך לאחר האירוע, הגיעו למקום אמבולנסים נוספים, אשר אחד מהם נסע אף הוא לכיוונם של הכוחות. הכוחות חשדו כי גם אמבולנס זה, אשר נמצא באותה עת במרחק של כמה מאות מטרים מהם, מהווה סיכון ממשי, וביצעו ירי אזהרה לעברו. ירי זה גרם, ככל הנראה לפציעתו של הנהג. בדיעבד התברר, כי כניסת האמבולנסים הללו תואמה על מנת לפנות את הפצועים שבאמבולנס הראשון, אך בשל פערי תקשורת בין הכוחות, הודעה על כך לא הגיעה לכוחות בשטח.

בעקבות האירוע, הופקו בצה"ל לקחים מבצעיים, לרבות ביחס לאופן התיאום של כניסת אמבולנסים למרחב לחימה, אשר נועדו לסייע במניעת אירועים מעין אלו בעתיד.

לאחר בחינת ממצאי החקירה, מצא הפצ"ר, כי ביצוע הירי עלה בקנה אחד עם הוראות הדין הישראלי וכללי המשפט הבין-לאומי. ההחלטה על ביצוע הירי בשני המקרים התקבלה נוכח הערכת הכוחות כי נשקפה להם סכנה ממשית על רקע המסקנה שהרכבים צפויים להוציא לפועל נגדם פעילות טרור. בשני המקרים נסמכה ההערכה על כניסת האמבולנסים למרחב לחימה פעיל, מבלי שהיה ידוע לכוח שביצע את הירי על תיאום שקדם לכך (במקרה הראשון אף לא נעשה תיאום בפועל ככל הנראה); על המהירות הגבוהה והאופן בו נסעו; על נתיב הנסיעה שהוביל ישירות אל עבר הכוחות; ועל רקע התראה מודיעינית שהצביעה על אפשרות של פיגוע בסיוע אמבולנסים כאמור. מהירות התרחשותם של האירועים לא אפשרה לכוחות די זמן על מנת להזהיר את האמבולנסים טרם ביצוע הירי. הפצ"ר מצא כי שיקול דעתם של כלל המפקדים שהיו מעורבים באירוע לא היה בלתי-סביר בנסיבות העניין. הפגיעה בפועל באנשי הצוות הרפואי ובאמבולנסים, היא תוצאה מצערת, אך אין בה כדי להשליך בדיעבד על חוקיות התקיפה.

על רקע האמור, הורה הפצ"ר על סגירת תיק החקירה ללא נקיטת צעדים משפטיים – פליליים או משמעתיים – ביחס למי מהמעורבים באירוע.

8. טענה בדבר מותו של אדם מירי כוח צה"ל ושימוש באזרחים כ"מגנים אנושיים" בח'רבת ח'זאעה (25 או 29 ביולי 2014)

בדוח של ארגון בין-לאומי ובפנייה של ארגון לא-ממשלתי שהועברו לפרקליטות הצבאית, נטען כי ביום 29 ביולי 2014, בין השעות 13:00 עד 14:00 בקירוב, נהרג מחמד תפיק מחמד קדיח כתוצאה מירי לעברו בח'רבת ח'זאעה על ידי כוחות צה"ל בעת שנשא דגל לבן (בפרסומים שונים נטען כי האירוע אירע ביום 25 ביולי 2014). עוד נטען, כי נעשה שימוש בבני משפחתו כ"מגנים אנושיים". בעקבות כך, הורה הפצ"ר על פתיחה בחקירת מצ"ח לבירור נסיבות האירוע.

החקירה שנערכה היתה יסודית ומקיפה. במסגרתה נגבו למעלה משישים עדויות של חיילים ומפקדים, כמו גם עדויות של חמישה פלסטינים שהיו עדים לאירוע (מספר עדים פלסטינים נוספים סירבו למסור את עדותם למצ"ח). בנוסף, נתפסו במסגרת החקירה מאות מסמכים, לרבות תצהירים וחומרים מהמערכות הצבאיות הרלוונטיות.

מהחקירה עולה, כי ביום 25 ביולי 2014, החלה פעילות צה"ל לתקיפת פעילים צבאיים בארגוני הטרור, השמדת תשתיות צבאיות ואיתור מנהרות חוצות-גדר בחלק המרכזי של ח'רבת ח'זאעה. זאת, לנוכח מידע מודיעיני רב ומקיף, ממנו עלה שבאזור מצויים פעילים צבאיים רבים, מבנים ממולכדים, מנהרות ותשתיות נוספות אשר שימשו את ארגוני הטרור בלחימה נגד ישראל.

ביום 10 ביולי 2014 וביום 20 ביולי 2014, טרם תחילת התמרון הקרקעי, בוצעו על ידי צה"ל פעולות נרחבות לאזהרת האוכלוסייה האזרחית במרחב במטרה להרחיקה מאזור התמרון הצפוי של צה"ל. פעולות אלו כללו שימוש באמצעים רבים, לרבות שימוש בהודעות קוליות לטלפונים, בשידורי טלוויזיה ורדיו, בשיחות עם גורמים מרכזיים ועוד.

לאחר ביצוע הפעולות הללו, וטרם תחילת התמרון הקרקעי של צה"ל, העריכו גורמי המודיעין כי התפנתה מרבית האוכלוסייה האזרחית מהאזור.

סמוך לאחר תחילת התמרון, זיהו הכוחות נוכחות אזרחים במרחב, ועל כן הפעילות הושהתה על מנת לאפשר לאזרחים להתפנות ממנו. לאחר מכן לא נצפו אזרחים במרחב במהלך הלחימה.

טרם הלחימה במרחב, התקבל אצל הכוחות מידע מודיעיני לפיו פעילים צבאיים של ארגוני הטרור עושים שימוש בכסות אזרחית לשם התקרבות לכוחות צה"ל ופגיעה בהם. עוד נמצא, כי היה מידע מודיעיני על שימוש של פעילים צבאיים בדגלים לבנים לתכלית זו.

במהלך הלחימה באזור, פעלו כוחות צה"ל לאתר פעילים צבאיים אשר התמקמו במקרים רבים במבנים אזרחיים, וציוד לחימה של האויב שהוטמן בהם, דבר שחייב בדיקה יסודית של מבנים רבים מאד במרחב הלחימה. הכוחות איתרו בבתים אמצעי לחימה בהיקף נרחב (לרבות משגרי רקטות RPG), מפות, ציוד קשר ועוד, וזאת תוך שהם נתקלים במבנים ממולכדים, בירי שבוצע לעברם, באש מרגמות ועוד. במספר מקרים, נתקלו הכוחות בפעילים צבאיים שעשו שימוש בכסות אזרחית לטובת התקרבות לכוחות ופגיעה בהם.

ביום האירוע, כחלק מהפעילות לאיתור פעילים צבאיים במרחב, נכנס כוח צה"ל לבית מגורים בן שתי קומות ומרתף. בדיעבד התברר, כי המרתף שימש כמקום מסתור לאזרחים מן האזור, אך בזמן אמת הכוח לא היה מודע לכך. בשלב מסוים, פרץ הכוח דלת פנימית במבנה שהובילה לגרם מדרגות. לאחר שנפרצה הדלת, הבחינו חיילי הכוח באדם במורד המדרגות שנשא קרעי בגדים לבנים, ככל הנראה בניסיון להציג "דגל לבן". האדם החל לעלות במדרגות תוך שהוא

מנסה לתקשר עם חיילי הכוח במספר שפות, בעוד שחיילי הכוח מורים לו בערבית לעצור ולהרים ידיים.

האדם לא הגיב להוראות הכוח, והמשיך להתקדם לעבר החיילים. מחומר החקירה עולה, כי בשלב זה, בעת שהכוח חש שנשקפת סכנה מהאדם שמולו, ירו החיילים שני כדורים לעבר גרם המדרגות מעל ראשו של האדם, לשם אזהרתו. על אף זאת, האדם המשיך להתקדם לעבר הכוח. לאחר מספר שניות, בעת שהאדם היה כמעט במרחק של מגע עם הכוח, ירה אחד החיילים כדור אחד לעברו שהביא לנפילתו לאחור, וזאת נוכח תחושת סכנה ממשית ומיידית שנשקפה מהאדם באותן הנסיבות.

ממצאי החקירה העלו, שהכוח ביקש לתת טיפול רפואי לאדם שנורה, אולם לא היה ניתן לעשות כן לפני שלילת הסכנה מסביבתו. משהבחינו חיילי הכוח באזרחים שעמדו בסמוך לו, פנו אליהם בערבית וביקשו מהם להביא את האדם שנורה לעבר הכוחות לצורך הטיפול בו. לאחר מכן, פרמדיק של צה"ל ניסה לספק לאותו אדם טיפול רפואי, אך זה לא צלח. לאחר שהתברר כי האדם מת, כיסו אותו כוחות צה"ל בשמיכה. בדיעבד התברר כי אותו אדם הוא ההרוג ששמו צוין במסגרת הפניות הנוגעות לאירוע זה.

במסגרת החקירה הועלו על ידי העדים הפלסטינים שנחקרו טענות בדבר שימוש באזרחים כ"מגן אנושי" לצורך ביצוע ירי חיפוי מחלונות המבנה, וכן בדבר הכאת האזרחים שבמבנה על ידי חיילי צה"ל.

ממצאי החקירה העלו שהעדויות בקשר לטענות אלו לא היו עקביות, והתאפיינו בסתירות ובהיעדר פרטים. בהקשרים אלו נגבו עדויות מעשרות חיילים אשר הכחישו את הטענות מכל וכל, וטענו כי היחס לאזרחים שאותרו במבנה היה מכבד.

לאחר בחינת ממצאי החקירה, מצא הפצ"ר כי הם אינם מעידים על ביצועה של עבירה פלילית על ידי מי מהמעורבים. ההחלטה על ביצוע הירי לא היתה בלתי-סבירה בהתחשב בנסיבות הלחימה המובהקות והמורכבות בהן היה שרוי הכוח – סביבה רוויית פעילים צבאיים של האויב, מהירות התרחשותו של האירוע, הימנעותו של ההרוג מלהישמע להוראות הכוח, והכל על רקע ההתראות המודיעיניות בדבר ניצול לרעה של סממנים אזרחיים, לרבות "דגל לבן", על-ידי האויב.

עוד מצא הפצ"ר, כי בקשת הכוח להסתייע באזרחים כדי להביא אליו את האדם שנורה לצורך מתן טיפול רפואי, וזאת בשעה שטרם הובהר שלא נשקפת ממנו סכנה, מהווה שגיאה במישור המקצועי, אך אינה מגיעה כדי עבירה המצדיקה נקיטת צעדים במישור הפלילי. זאת, נוכח נסיבותיו החרגות של האירוע, ובפרט תכלית הפעולה שהיתה מתן טיפול רפואי מציל חיים, על רקע פעילות מבצעית עצימה ומסכנת חיים, והעובדה כי לא נגרם נזק לאזרחים האחרים בעקבות האירוע. לפיכך, הפצ"ר המליץ על נקיטת צעדים פיקודיים בהקשר לאירוע זה, וחודדו הנהלים על מנת לסייע במניעת מקרים מעין אלו בעתיד.

באשר לטענות הנוספות בנוגע לשימוש באזרחים לטובת ביצוע ירי חיפוי, וכן בנוגע להכאת האזרחים, לא מצא הפצ"ר בסיס ראיתי לטענות אלו.

על רקע האמור, הורה הפצ"ר על סגירת תיק החקירה ללא נקיטת צעדים משפטיים – פליליים או משמעתיים – ביחס למי מהמעורבים באירוע.

פסקי-דין בעניין אירוע ביזה בשג'עיה (20 ביולי 2014)

כפי שדווח בעבר, ביום 20 באפריל 2015, הגישה הפרקליטות הצבאית לבית הדין הצבאי כתבי אישום נגד שלושה חיילים, אשר ייחסו להם עבירת ביזה שביצעו, לכאורה, במהלך מערכת "צוק איתן". לשניים מן הנאשמים יוחסה גם עבירה של שיבוש מהלכי חקירה.

על פי עובדות כתבי האישום, שני חיילים הואשמו בביזת סכום כסף בסך 2,420₪, מבית בו התמקמו הכוחות בשכונת שג'עיה, וחייל נוסף הואשם בכך שסייע בביצוע העבירה.

החקירה שהתקיימה על ידי מצ"ח לביורור נסיבות האירוע נפתחה עוד במהלך מערכת "צוק איתן", בעקבות דיווח שהתקבל במצ"ח ממפקד הגדוד עמו נמנו החיילים על המעשים בסמוך לאחר התרחשותם.

בתום ההליכים המשפטיים בעניינם, הורשעו שלושת החיילים בעבירות שונות בהתאם למעורבותם באירוע:

בחודש נובמבר 2015, נגזר דינו של חייל בדרגת סמל ראשון שהורשע בעבירות שעניינן קבלת נכסים שהושגו בעוון ובהתנהגות שאינה הולמת. בגין עבירות אלה נגזרו עליו 60 ימי מאסר לריצוי בפועל בדרך של עבודה צבאית, מאסר מותנה והורדה לדרגת טוראי.

בחודש ספטמבר 2016, נגזר דינו של חייל נוסף בדרגת סמל ראשון שהורשע בעבירות של סיוע לגניבה, שיבוש מהלכי משפט והתנהגות שאינה הולמת. בגין עבירות אלה נגזרו עליו חודשיים וחצי של מאסר לריצוי בפועל בדרך של עבודה צבאית, מאסר מותנה והורדה לדרגת טוראי.

החייל השלישי, אף הוא בדרגת סמל ראשון, הורשע בעבירות של גניבה, שיבוש מהלכי משפט והתנהגות שאינה הולמת, ונגזרו עליו ארבעה חודשי מאסר לריצוי בפועל בדרך של עבודה צבאית, מאסר מותנה והורדה לדרגת טוראי. נגד פסק הדין הוגש ערעור מטעם שני הצדדים. בחודש יולי 2017 נדחו הערעורים על ידי בית הדין הצבאי לערעורים וההרשעה וגזר הדין נותרו על כנם.